

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

VÝCHOVNÉ FENOMÉNY DNEŠNÍ DOBY

Bakalářská práce

Autor práce: Eliška Havránková

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Miroslav Somr, DrSc

České Budějovice

2010

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Výchovné fenomény dnešní doby“ jsem zpracovala samostatně s použitím literatury a dalších informačních zdrojů, které uvádím v seznamu literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačovaných částí archivovaných fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 30. června 2010

.....

Eliška Havránková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, doc. PhDr. Miroslavu Somrovi, DrSc. za cenné rady a čas, který mé práci obětoval, mateřským školám Muchomůrka a Montessori v Jablonci nad Nisou za spolupráci, mé rodině za podporu a pochopení, a mým přátelům za pomoc.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá výchovnými fenomény dnešní doby. Do těchto fenoménů patří výchovné preference rodičů dětí v předškolním věku a jejich postoj k alternativním školám. Teoretická část obsahuje informace o alternativních školách, které vychází z odborné literatury a příklady jednotlivých druhů mateřských škol, které můžeme v Čechách najít. Praktická část ověřuje výchovné preference rodičů předškolních dětí pomocí dotazníkového šetření, pozorování a rozhovoru.

Annotation

This work deals with educational phenomena of our time. To these phenomena are the educational preferences of parents of children of preschool age and their attitude to alternative schools. The theoretical part contains information on alternative schools, based on the literature and examples of different types of nursery schools, which can be found in Bohemia. The practical part verifies the educational preferences of parents of preschool children using a questionnaire survey, observation and interview.

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	
1 MATEŘSKÁ ŠKOLA DNES A JEJICH FENOMÉNY.....	11
2 STARÉ ALTERNATIVNÍ ŠKOLY.....	13
2.1 Vymezení pojmu alternativní školy.....	14
2.2 Vznik a vývoj alternativních škol.....	15
2.3 Škola Marie Montessori.....	15
2.3.1 Cíle.....	15
2.3.2 Oblasti učení.....	16
2.3.3 Výchova podle M. Montessori.....	17
2.3.4 Výchovné principy.....	18
2.3.5 Příklady MŠ Montessori.....	23
2.3.6 Souhrn.....	26
2.3.7. Výhody a nevýhody.....	27
2.4 Waldorfská škola.....	28
2.4.1 Cíle a úkoly.....	28
2.4.2 Ústřední filosofie.....	28
2.4.3 Principy organizace.....	29
2.4.4 Výchova podle Steinere.....	29
2.4.5 Principy a metody vyučování.....	31
2.4.6 Příklady Waldorfské MŠ.....	31
2.4.7 Souhrn.....	34
2.4.8 Výhody a nevýhody.....	35
2.5 Daltonská škola.....	36
2.5.1 Cíle.....	36

2.5.2 Ústřední filosofie.....	36
2.5.3 Winnetská soustava.....	38
2.5.4 Příklad Daltonské MŠ.....	39
2.5.5 Souhrn.....	40
2.5.6 Výhody a nevýhody.....	40
3 NOVÉ ALTERNATIVNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	42
3.1 Zdravá MŠ.....	43
3.1.1 Cíle.....	43
3.1.2 Zásady.....	44
3.1.3 Příklady Zdravé MŠ.....	45
3.1.4 Výhody a nevýhody.....	45
3.2 Začít spolu – Step by Step.....	48
3.2.1 O program Začít spolu.....	48
3.2.2 Principy programu.....	49
3.2.3 Příklady MŠ Začít spolu.....	49
3.2.4 Výhody a nevýhody.....	52
4 SOUKROMÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	54
4.1 Charakteristika.....	54
4.2 Příklady soukromých škol.....	55
4.3 Výhody a nevýhody.....	59
5 KLASICKÁ STÁTNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	61
5.1 Příklady klasické MŠ.....	63
5.2 Výhody a nevýhody.....	65
PRAKTICKÁ ČÁST	
6 DOTAZNÍK.....	68
6.1 Cíl a průzkumu.....	68
6.2 Charakteristika průzkumného vzorku.....	68

6.3 Charakteristika porovnávaných Mateřských škol.....	69
6.4 Stanovení otázek v dotazníku.....	71
6.5 Metod a technika sběru informací.....	71
6.6 Prezentace výsledků dotazníkového šetření.....	73
6.7 Závěr dotazníkového šetření.....	90
7 POZOROVÁNÍ A ROZHOVOR.....	93
ZÁVĚR.....	96
SEZNAM LITERATURY.....	98
PŘÍLOHY.....	100

Úvod

Téma „Výchovné fenomény dnešní doby“ jsem volila proto, že mě velice zajímá a chtěla bych se o této problematice dozvědět více prostřednictvím tvorby této bakalářské práce. Myslím, že toto téma je v dnešní době aktuální a příliš se o něm nemluví. Pokusím se ho tedy přiblížit v mé bakalářské práci.

Výchova je pro děti velice důležitá doma, u babičky i v mateřské škole. Dětská osobnost, schopnosti i dovednosti se formují při každé činnosti den za dnem. Proto hraje roli každý krok, který rodiče ve své výchově podniknou. Jedním takovým velice důležitým krokem je také výběr mateřské školy. Dnešní doba je uspěchaná a podle mého názoru většina rodičů nevěnuje příliš času výchově vlastních dětí. Důkazem je to, že děti tráví v mateřské škole celý den a zbytek volného času sledují televizi, nebo DVD. Z důvodu, že dítě v MŠ tráví většinu dne, by měl být výběr mateřské školy velmi důležitý. I když by bylo mým velkým přáním, jako budoucí paní učitelce v mateřské škole, aby si rodiče vybírali mateřskou školu podle ŠVP, dobrých referencí a kvality personálu a služeb, hlavními parametry pro výběr jsou finance a vzdálenost od domova. Vzhledem k naplněné kapacitě mateřských škol by se měli rodiče o jednotlivé školy zajímat s předstihem, aby měli možnost vybrat pro svou ratolest tu, která je nejbližší jejich výchovným ideám, principům a představám.

Má bakalářská práce se dělí na dvě podstatné části. Teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje popis a zhodnocení jednotlivých druhů mateřských škol u nás. Mezi tyto druhy, o kterých se zmíním, patří staré alternativní, nové alternativní, klasické státní a soukromé mateřské školy. Podstatou praktické části je výzkum pomocí dotazníkového šetření. Záměrem dotazníku je porovnání výchovných preferencí rodičů dětí předškolního věku v MŠ Montessori s klasickou státní školou. Zajímá mě přístup rodičů k výchově dětí v dnešní době. Budu zkoumat podle čeho vybírají mateřskou školu, jakým způsobem spolupracují s mateřskou školou, jaké jsou jejich vzájemné způsoby komunikace, nebo jak dítě tráví volný čas. Jako doplněk dotazníkového výzkumu jsem zvolila metodu rozhovoru a pozorování.

Jaké jsou tedy výchovné preference rodičů dnes? Vybírají rodiče mateřskou školu pouze podle vzdálenosti od domova, nebo se při výběru zajímají o více aspektů? Zná veřejnost alternativní možnosti vzdělávání?

TEORETICKÁ ČÁST

1 MATEŘSKÉ ŠKOLY DNES A JEJICH FENOMÉNY

Největší vliv na školství v současné době má tržní ekonomika, konkurence, poptávka rodičů a nespokojenost široké veřejnosti se zaběhnutým stylem vzděláváním. V některých místech naší republiky je mateřských škol přebytek a vzájemně se o děti doslova perou, ale na většině míst je MŠ nedostatek. Z tohoto i jiných (finančních) důvodů se začaly budovat nové školy (alternativní a soukromé). Všechny tyto instituce předškolního vzdělávání si konkurují a jsou díky těmto aspektům donuceny ke vzájemné soutěživosti. Předhání se tedy, kdo bude poskytovat lepší služby a kdo nabídne co nejatraktivnější zájmové kroužky. Snaží se získat co nejvíce klientů, protože čím víc dětí školka má, tím má větší státní podporu. Z finančních důvodů tedy ve státních školách dochází k přeplňování tříd a tím se omezí mnoho věcí, jako je širší škála činností a experimentů, prostor k pohybu dětí nebo individuální práce s dětmi.

Velkou změnou v předškolním vzdělávání je jeho obsah, který se v průběhu dějin postupně mění a především v posledních dvaceti letech přizpůsobuje trendům a potřebám dnešní moderní společnosti. Díky RVP pro PV se v posledních letech mění celkový přístup k předškolnímu vzdělávání, činnosti, metody, formy i pomůcky. MŠ mají stále pestřejší školní a třídní programy, větší množství pomůcek, hraček, materiálů a širší nabídky činností i zájmových kroužků.

Obrovskou výhodou je pestrost zaměření mateřských škol a jejich výchovně-vzdělávacích programů. Školní vzdělávací programy jednotlivých školek i tříd bývají rodičům přístupné nejen v tištěné podobě, také na webových stránkách mateřských škol. Rodiče tak mají možnost vybrat si, kam svého potomka umístí a mohou tak naplnit své představy o výchově a vzdělávání. V některých alternativních školách mohou také spolupracovat na tvorbě ŠVP.

Nevýhodou se však jeví finanční stránka soukromých MŠ, jejichž ceny se pohybují v tisících korun, což si ne každá běžná česká rodina může dovolit. Malé množství

alternativních škol a špatná dostupnost jsou také nemalou překážkou. Ne vždy tak rodiče mohou dát svou ratolest do školy, do které by chtěli.

Školy, o kterých se zmíním

- Staré alternativní MŠ
- Nové alternativní MŠ
- Soukromé MŠ
- Státní klasické MŠ

2 STARÉ ALTERNATIVNÍ ŠKOLY

Mateřské školy objevující se v ČR

- Škola M.Montesorri
- Waldorfská škola
- Daltonská škola

2.1 Vymezení pojmu alternativní škola

„Pojem alternativní škola (alternativní vzdělávání) je mnohovýznamový a užívá se často jako synonymický ekvivalent s jinými pojmy jako je volná škola, otevřená škola, nezávislá škola, netradiční škola, soukromá škola aj. v dané oblasti vládne terminologický chaos, komplikovaný navíc odlišným chápáním pojmu "alternativní" škola v jednotlivých zemích, v jednotlivých pedagogických teoriích aj.“¹

První a základní význam se týká správců státních a nestátních škol. Státní školy spravuje stát a jsou zřizovány školskými orgány, ministerstvem, nebo obcí. Nestátní školy zřizují jiní zřizovatelé, než státní orgány.

Druhý význam se týká aspektů pedagogických a didaktických. Tudíž alternativní školy v tomto významu mohou být státní i nestátní a jsou to všechny školy, které uplatňují nové, netradiční, reformní, experimentální formy, celkově nové didaktické přístupy.

Třetí významový rozdíl je spojen s rozlišováním státních a soukromých škol z hlediska financování. Státní školy jsou financovány státem a soukromé školy jejich zřizovatelem, rodiči a částečně podporovány státem.

¹ PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy v západní Evropě*. Praha : ÚIV, 1991. 9 s.

2.2 Vznik a vývoj alternativních škol

„Příčiny vzniku alternativních škol lze vidět v neustálých snahách lidské civilizace měnit a zdokonalovat to, co je již vytvořeno. Existují samozřejmě i zcela konkrétní okolnosti: např. s rozvojem vědy, techniky a lidského poznání docházelo k „informační explozi“, která se promítala negativně i do obsahu školního vzdělávání – přesycení učiva množstvím detailních a vzájemně izolovaných poznatků. Reakcí na to jsou právě některé alternativní koncepce.“²

Většina typů současných alternativních škol vznikla na základě různých teorií a s tím spojených reformních směrů. Nejvíce se tyto směry rozvíjely na začátku minulého století ve 20. a 30. letech. K rozvoji těchto reformních teorií a myšlenek přispělo mnoho významných osob, jako jsou: O.Decroly, Peter Peterson, A.Ferrière, Marie Montessori, Rudolf Steiner a jiní.

Přehled o historických kořenech a vývoji alternativních škol podle Rýdla: „Na základě reformní pedagogiky se postupně vyvíjela produktivní opozice vůči stávajícímu školskému systému, řízenému státem. Snaha po alternativnosti je dodnes stálým zřetelům reformních snah, jejich plánování a argumentace...“

Zvláštním rysem většiny podobných zařízení (tj. alternativních škol - J.P.) byl a je jejich spontánní charakter, z čehož vyplývají různé odchylky a specifičnosti a často i krátká doba existence ústavu. Školy se totiž jako plody rodičovské iniciativy musely přibližovat k určitému kompromisu, vytvořenému jako následek veřejných diskusí zájemců a odpůrců. V tomto smyslu jsou alternativní školy vzdělávacími institucemi, jejichž cílem je také vytvoření pedagogicky alternativního občana. Předpokladem k tomu je proces zainteresování rodičů a žáků do problematiky školy a výchovy vůbec.“³

² PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy v západní Evropě*. Praha : ÚIV, 1991. 11 s.

³ PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy v západní Evropě*. Praha : ÚIV, 1991. 11 s.

2.3 Škola Marie Montessori

„Marie Montessoriová byla přesnou a citlivou pozorovatelkou dítěte. Každý dětský projev měl pro ni velkou cenu. Montessoriová hluboce respektovala jedinečnost osobnosti každého dítěte, její vlastní schopnosti, zvláštnosti a síly rozvoje. Sama požadovala, aby byla každému dítěti dána možnost rozvíjet se podle vlastního rytmu vývoje a podle individuální doby rozvoje a růstu.

Byla dojatá neuvěřitelným vlivem práce, kterou dítě vykoná především v prvních letech života, na vývoj. Měla velkou důvěru ve vnitřní sílu dítěte k vykonání takové práce, která je přiměřená jeho vlohám. Rovněž ale chápala, že dítě potřebuje při svém rozvoji pomoc dospělého a že je nutné mu ji poskytnout, pokud o ni požádá.“⁴

2.3.1 Cíle

Cílem je podpora života, příprava na život a harmonický rozvoj osobnosti. Hlavním cílem je přimět dítě k samostatnosti, aby bylo schopné se o sebe postarat a získat sensorickou zkušenost (hmatovou, zrakovou a zvukovou). Nepřímým cílem je rozvoj matematických představ, schopnost vnímat, rozvoj emocionality, rozvoj náklonnosti k nějaké činnosti a vnímání radosti z činnosti, schopnost odhadnout sebe sama, což vede k sebejistotě, zdravému sebevědomí a ke spokojenosti sama se sebou.

„Pomoc mi, abych to dokázalo samo“

„Tato prosba, s níž se malé dítě obrátilo k M. Montessori, se stala hlavním krédem její pedagogiky. Není úkolem dospělých formovat dítě, odstraňovat mu z cesty překážky,

⁴ LUDWIG, Harald; ONKENOVÁ, Annette; ELSNER, Hans a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : Praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 27 s.

nebo jím dokonce manipulovat, ale udělat vše pro to, aby vlastními silami a svým tempem získalo nové vědomosti a dovednosti, vrůstalo do světa, který ho obklopuje.“⁵

2.3.2 Oblasti učení

Obsah učení je orientačně rozdělen do několika oblastí, které jsou podle Marie Montessori velice důležité pro budoucí praktický život. Patří do nich kosmická výchova, jazyková výchova, umění a matematika. Snažila se rozvíjet všechny oblasti stejnou mírou a rozvíjet současně stránku duchovní i tělesnou.

Praktický život

Zde si dítě osvojuje veškeré dovednosti, které mu budou k užítku v praktickém životě. Do této oblasti řadíme péči o sebe i druhé, o své okolí i životní prostředí. K činnostem se používá přírodní materiál, voda a potraviny, se kterým se pracuje různými způsoby. Nejčastějším typem praktické hry je přelévání a přesýpání. Velice častým důležitým prvkem pro soustředěnost je právě práce s vodou, která se přelévá z nádoby do nádoby o různé šířce a hloubce nebo přemísťuje pomocí pipet a trychtýřů. Dítě tak dbá na přesnost a utvoří si představu o objemu, velikosti, tvaru, počtu, atd. To vše je rozvoj matematických představ. Získá také schopnost seberegulace, trpělivosti, přesnosti nebo sebedůvěry.

Rozdělení cvičení praktického života

- *„cvičení péče o vlastní osobu*
- *cvičení péče o okolí v domě a okolo domu*
- *cvičení sociálních vztahů*
- *cvičení kontroly pohybu“⁶*

⁵ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal : Pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha : Portál, 1997. 17 s.

⁶ LUDWIG, Harald; ONKENOVÁ, Annette; ELSNER, Hans a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : Praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 60 s.

Senzorický život

Lidé se učí pomocí všech smyslů. Využívají se k tomu pomůcky pro zjemňování sluchových, zrakových, čichových, chuťových a hmatových vjemů. Podle toho, jak smyslově vnímáme svět, vytváříme si tak svoji skutečnost. Čím lépe pracují smyslové orgány, tím lepší a diferenciovanější je naše vnímání. Různorodé vnímání přispívá k toleranci a pozitivním pocitům.

2.3.3 Výchova podle M. Montessori

M. Montessoriová používala specifické metody. Věta: „Pomoc mi, abych to dokázal sám.“ Je v různých verzích známá v mnoha státech i kontinentech. Na tomto principu je založena její metoda výchovy.

Velký důraz se klade také na důstojnost, což spočívá v tom, že se nepoužívají tresty, ponižování, odměňování ani srovnávání. Daná situace se případně názorně předvede a dětem se poskytne prostor pro vlastní učení. Disciplína děti spoutává a brání jim dalšímu rozvoji. Proto chtěla Marie Montessori pro děti svobodu pohybu i projevu, aby mohly rozvíjet svou individualitu a měli prostor pro svobodné rozhodování. Jediná pravidla, která děti měly dodržovat, byly pravidla slušného chování. Odmítala také tresty a odměny, protože jim prý děti nerozumí a nemají tak smysl.

Dítě by mělo pracovat individuálně ve vnitřním klidu i tichu navenek, aby nerušilo ostatní při jejich práci. Učí se tak hlavně soustředěnosti, zodpovědnosti, sebepoznání a ohleduplnosti k druhým. Pracuje tím na svém sebezdokonalování. Samostatnost je hlavní prvek, který se při výchově využívá. Podle M. Montessori dítě není bezmocné a měl by se dát prostor samostatnému rozhodování, proto odmítala výchovu jako adaptaci dítěte na svět dospělých. Z tohoto důvodu se klade v předškolním věku největší důraz na individuální práci. Dítě není připravené na práci v kolektivu, dokud nedosáhne individuální disciplíny a řádu.

Role pedagoga

Pedagog by měl být hlavně vzorem, poradcem a pomocníkem. Měl by pomáhat dětem, aby věci zvládly samy, prožili je a získali tím nové zkušenosti. S tím je spojené i odolat pokušení zasahovat dětem do her a činností. Učitel by měl trpělivě pozorovat, být spíš pasivní a reagovat až na vyzvání dítěte, zatímco dítě musí vyvíjet vlastní iniciativu.

„Podle Marie Montessoriové je dospělý člověk součástí připraveného okolí. Na vývojevém procesu dítěte se podstatně podepisuje způsob, jakým se dospělý dostává do styku s dítětem. Zde se projevuje zřetelná závislost dítěte na dospělém a současně i odpovědnost dospělého za dítě. Lásky a pozornost k dítěti jsou základními předpoklady pro jeho rozvoj. Dospělý potřebuje dostatek trpělivosti, musí umět čekat a neustále důvěřovat v dětské tvořivé síly, které dítě rozvíjejí. Hlavním motivem pedagožky Marie Montessoriové se stal výrok dítěte „pomoc mi, abych to dokázal sám“.“⁷

2.3.4 Výchové principy

Připravené prostředí

Připravené prostředí by mělo být podnětné, vybízející k činnosti a pedagogy upravené podle určitých principů. Zároveň by mělo být jednoduché a jasně strukturované pro jasnější orientaci a jednodušší výběr. Přemíra nabídky podmětů ruší soustředěnost na činnost a nedostatek naopak vybízí k nudě. *„Vývoj dítěte probíhá vždy ve vzájemné výměně s okolím. Předem připravené prostředí je podstatnou pomocí, kterou dítěti poskytuje dospělý.“⁸* Odpovídá zvláštnostem předškolního věku a přizpůsobuje se jejich potřebám. Nábytek je lehký, aby ho mohly děti samy přenášet, nízký, aby mohly utírat prach, nebo umístit na něho různé předměty. Celkově je zařízení ve třídách jednoduché, účelné a přizpůsobené dětem. Třídy jsou také vybaveny malými koberci, které jsou

⁷ LUDWIG, Harald; ONKENOVÁ, Annette; ELSNER, Hans a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : Praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 34 s.

⁸ LUDWIG, Harald; ONKENOVÁ, Annette; ELSNER, Hans a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : Praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 32 s.

používány jako pracovní plocha. Všechny věci, předměty a pomůcky ve třídě by měly mít své stálé místo.

Smyslový materiál

Mezi hlavní učební pomůcky patří jednoznačně smyslový materiál, který rozvíjí všechny smysly a tvořivost dětí. Má sloužit k prohlubování vnímání. Procvičují třídění, srovnávání a pojmenování. Se smyslovým materiálem začínají pracovat děti od chvíle, kdy jsou schopny třídit různé předměty. Jsou vyrobeny na principu, aby dítě samo odhalilo chybu.

„Všechny zkušenosti, které dítě s různými materiály získá, mu pomohou procvičit postřeh, pozorování, koordinovat pohyby a dozvědět se něco o vzájemných vztazích a zákonitostech. Nabídky připraveného okolí lze chápat jako klíč ke světu. Oslovují totiž dítě v jeho celistvosti: hlavu, smysly, ruce, psychiku, prostě celé dětské tělo i ducha.

K připravenému okolí nepatří jenom materiály v místnosti, ale velký význam mají také lidé v prostředí dítěte jednající, jejich projevy chování mezi sebou a k dětem.“⁹

Senzitivní fáze

Tyto fáze umožňují, aby dítě získalo předpoklady pro další vývoj. Slouží k získání nových schopností. Tyto fáze nelze předvídat, dějí se samovolně v absorbujícím duchu a dají se pozorovat. U každého dítěte jsou senzitivní fáze v jiném čase. Dospělí by měli být otevření dětským projevům a využít k rozvoji správnou dobu. *„Jedná se o časové úseky, citlivé momenty, v nichž je nutné použití didaktického materiálu, aby dítě dosáhlo úspěchu v učení. Promešká-li se tento moment nejvyšší vnitřní dynamiky a pohotovosti k přijetí, lze vše dohonit, ale nikoliv v původní kvalitě a stejně efektivně.“¹⁰*

⁹ LUDWIG, Harald; ONKENOVÁ, Annette; ELSNER, Hans a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : Praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 33 s.

Rozdělení na tři základní fáze.

0-6 let – Utváří se základy osobnosti a inteligence. Vnější podněty formují duševní život. Nejvíce se v tomto období rozvíjí pohyb, řeč a vnější i vnitřní řád. Od tří let se objevuje senzitivita pro společný život mezi dětmi – tedy socializační.

7-12 let – Nejintenzivnější je v tomto období morální senzitivita. Projevuje se přechod k abstrakci, představivosti a sociálnímu vědomí. Samostatnost vede ke zvyšování sebevědomí.

12-18 let – Období se označuje jako labilní. Vývoj nezávislosti, samostatnosti a sociální citlivosti se projevuje v sociálních vztazích. Výrazná senzitivita je pro sebehodnocení a sebedůvěru. Dále se zde objevují nerozhodnost, náladovost nebo beznaděj.

Absorbující mysl

Absorbující mysl spočívá v tom, že dítě vnímá a zpracovává vše kolem sebe. Prostředí, ve kterém žije i ve školce, každodenní činnosti, zvyky a návyky, různé události a jejich oslavy, formování vlastních představ, chování lidí v určitých situacích, nálady své i lidí, strachy, reakce na podněty...

„Děti dnes žijí ve světě určovaném stále více elektronickými médii, které se obracejí primárně na zrak a sluch. Hrozí jednostranné zatěžování těchto smyslů a zakrnění ostatních. Mateřská škola a základní škola by měly proti tomu působit tím, že budou podporovat učení všemi smysly. V pedagogice M. Montessoriové je dítě podporováno aktivním zacházením s konkrétními, smysly hojně povzbuzujícími materiály.“¹¹

¹⁰ SVOBODOVÁ, Jarmila; JŮVA, Vladimír. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1995. 27 s.

¹¹ LUDWIG, Harald; ONKENOVÁ, Annette; ELSNER, Hans a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : Praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 23 s.

Význam koncentrace

„Marie Montessoriová pozorovala, že již malé děti jsou schopny velkého soustředění. Poznala, že možnost soustředění je podstatným předpokladem zdravého vývoje dítěte. Koncentrace je vyjadřována opakovaným jednáním z vlastní vůle a vlastního přání...Koncentrace – od Marie Montessoriové označována jako fenomén polarizace pozornosti.“¹² Polarizace pozornosti je proces maximálního soustředění dítěte na určitou činnost. Dítě by se v takovém stádiu zaujetí nemělo vyrušovat z činnosti a měl by mu být poskytnut dostatečný čas a prostor. Taková koncentrace je nezbytná a životně důležitá pro vývoj dítěte a vzdělávacích procesů.

Podmínky, které umožňují koncentraci

- *„Sledování senzitivních fází.*
- *Nabídka vhodných materiálů a programů, které odpovídají nastupující senzitivě a rozvíjejí ji.*
- *Práce vychovatele, která spočívá v přípravě prostředí a změně sebe samého.*
- *Svoboda dítěte a podpora jeho iniciativy, pohybu a volby činnosti.“¹³*

Aktivizační cyklus

Aktivizační cyklus má tři fáze. Na počátku se dítě na činnost připravuje a hledá. V druhé fázi by se měla upoutat pozornost a vzbudit citové zaujetí a zájem a poslední je fáze uvolnění, kdy dítě vstřebává své dojmy. Hra je nahrazena skutečnou činností a velikost předmětů a pomůcek odpovídá věku dětí.

Normalizace

„Normalizací rozumíme od narození trvající proces, kdy dítě buduje svou nezávislou osobnost v procesu aktivní seberealizace. Tento proces se děje jednak na základě

¹² LUDWIG, Harald; ONKENOVÁ, Annette; ELSNER, Hans a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : Praxe reformně pedagogické koncepce.* Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 31 s.

¹³ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal : Pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes.* Praha : Portál, 1997. 27 s.

*vývojových možností, které dítě má, jednak podle stavu objektivní kultury a dějin, tehdy podle podmínek, daných pokračujícím vývojem společnosti. Normální dítě tedy neznamena ideální dítě, ale optimum možností vývoje jednotlivce na základě jeho vrozených možností a vnějších životních a konkrétních výchovných podmínek (které lze vždy zlepšit). Normalizace vede ke svobodným projevům, nikoli pouze k napodobování. U dítěte se vytvářejí osobité charakterové rysy, zvyky a formy činnosti.*¹⁴

Deviace

Deviace jsou odchylky chování. Patří sem strach, náladovost, plachost, lhaní, zlosti aj. Pokud tyto děti navštěvovaly nějaký z ústavů Marie Montessori, učitelky tak svým neutrálním výchovným přístupem pomohli k vyhlazení těchto projevů. Věci, které dítě obklopují a činnosti, kterých se účastní, v něm vyvolávají aktivitu a pocit jistoty. Dopomáhají tak procesu normalizace, jehož nejhezčím projevem je radost.

Celostní učení

*„Člověk je jednotou tělesnou a duševní. Od ostatních živých tvorů se liší duševním životem. V něm spočívá kořen svobody, vnitřní aktivity, spontánnosti, možnosti samostatného a svobodného jednání. Duševní život znamená chtění, myšlení, jednání. Ovlivňuje pohyb, který však zpětně působí na duševní život. Vzájemné působení tělesné a duševní aktivity se musí promítat i do procesu učení.*¹⁵

Svoboda

Svobodný vývoj dítěte je prvotní požadavek M. Montessori. Vychází z potřeby svobodně jednat. Je to volnost a nezávislost umožňující spontánní aktivitu. Svoboda volby činnosti umožňuje dětem vyjádřit své zájmy a potřeby podle individuálního tempa. Umožní tak naslouchat potřebám jednotlivých senzitivních období.

¹⁴ SVOBODOVÁ, Jarmila; JÚVA, Vladimír. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1995. 29 s.

¹⁵ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal : Pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha : Portál, 1997. 18 s.

Hranice svobody však musí být vytyčené do určitých mezí, aby nenarušovali soukromí druhých. Děti by měly respektovat činnost svou i ostatních dětí a chovat se k nim s úctou. Pokud ve třídě panuje svobodné a respektující prostředí, je také prostředím klidu, pořádku a disciplíny.

„Činnost, kterou dítě svobodně zvolí, ho vnitřně zdokonaluje. Bere do ruky věc, která ho oslovuje, přitahuje. Pracuje se zájmem, soustředěně, soustředění je dlouhodobé. Dosahuje dobrých výsledků, raduje se z dosaženého cíle. Má zájem pokračovat v práci, protože mělo úspěch, volí další a další činnost. Svoboda volby ho vede k úspěchu, sebezdokonalení, ale také k sebevědomí a důstojnosti.“¹⁶

2.3.5 Příklady MŠ Montessori

Montessori školka

- Program M.Montessori
- *„Metoda Montessori respektuje individuální zvláštnosti a potřeby dítěte. Citlivě vnímá vývojové fáze dítěte a jeho touhu absorbovat (přijímat) podněty v té které oblasti poznání. Základem pestrosti vjemů je "připravené prostředí" - přehledné a podnětné pomůcky pro práci jsou dětem snadno přístupné, jsou smysluplné, vzájemně navazující, mají konkrétní význam, řád a jistotu pro dítě.“¹⁷*
- Umístění: Praha
- Věk přijímaných dětí: 3 – 7 let
- Provoz: 7:00 – 16:00hodin (jedna třída 7:00 – 17:00hodin)

¹⁶ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal : Pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha : Portál, 1997. 23 s.

¹⁷ *MŠ Montessori* [online]. 2010 [cit. 2010-06-12]. Pedagogika Montessori. Dostupné z WWW: <<http://www.msmontessori.net/pedagogika-montessori.html>>.

- Kroužky:
 - Jóga
 - Keramika
 - Angličtina
 - Flétna
 - Taneční kroužek

- Cena: 600Kč/měsíc
 - V ceně není zahrnuto stravné 464Kč/měsíc (pro děti 3-6 let)
 - sedmileté děti platí 640Kč/měsíc
 - V ceně také nejsou zahrnuty akce školky a mimo ni

Mezinárodní Montessori MŠ Perlička

- Program M.Montessori

- *„Náš program je vytvořen tak, aby pomohl každému z našich dětí objevovat a rozvíjet jeho schopnosti a dovednosti.*
 - *Respektujeme, že každé dítě je jedinečné...*
 - *...V MŠ Perlička se děti učí spolu spolupracovat spíše než mezi sebou soutěžit...*
 - *...Naše děti se učí, jak přemýšlet, pozorovat a řešit...“¹⁸*

¹⁸ Mezinárodní Montessori Mateřská škola Perlička [online]. 2006 [cit. 2010-06-12]. Vzdělávací program. Dostupné z WWW: <[http://www.msperlicka.cz/?page=118&call=Vzd%E1vac%ED%20program\(=cs>](http://www.msperlicka.cz/?page=118&call=Vzd%E1vac%ED%20program(=cs>).

- Umístění: Brno
- Věk přijímaných dětí: 2 – 7 let
 - Ve třídě je 15 dětí/2 učitelky
- Provoz: 7:00 – 17:00hodin
 - Prázdninový provoz
- Kroužky:
 - Keramický kroužek
 - Sportík
 - Plavání
- Cena:
 - Anglická třída 9 500Kč/měsíc
 - Česká třída 4 900Kč/měsíc
 - Přípravka pro děti 2-4roky 9 500Kč/měsíc
 - Cena nezahrnuje: Stravování, pojištění dětí, materiál používaný v některých materiálně náročnějších kroužcích, účast na akcích mimo vzdělávací program (škola v přírodě, divadlo atd.), dětské trička a čepičky s logem MŠ Perlička, hlídání dětí mimo hlavní vzdělávací program
 - Nezahrnuje hlídání dětí 7:00-8:00hodin a 16:00-17:00hodin 1 700Kč/měsíc

2.3.6 Souhrn

Pedagogika M. Montessori je nejpoblárnější alternativní mateřská škola u nás. V České republice se dnes objevuje necelých 50 mateřských škol nebo spolupracujících tříd zaměřených na výuku tohoto typu. Ve světě je nejrozšířenější v Holandsku, Německu, Francii a Itálii.

Hlavní podstatou výchovy je vedení k samostatnosti dětí, aby se o sebe dokázaly postarat a byly tak připraveny pro život. Důležitá je svoboda rozhodování v jednotlivých činnostech. Třída je jednoduše, ale účelně vybavena hlavně materiálem a pomůckami navrženými zakladatelkou zmíněného alternativního směru. Děti se učí přirozenou cestou prostřednictvím experimentů, praxe a speciálních pomůcek. Každé dítě je jedinečné a vyvíjí se individuálně, proto je v tomto výchovném směru upřednostňována individuální výchova podle potřeb jednotlivých dětí.

Pedagogika Marie Montessoriové využívá i zvláštních principů k výchově a vzdělávání. Mezi tyto důležité principy patří svoboda rozhodování, respektování senzitivních fází, které jsou důležité pro správný vývoj dítěte a osvojování dovedností, celostní učení do kterého patří komplexní učení s rozvojem těla i ducha, polarizace pozornosti nebo aktivizační cyklus, který má fázi přípravy, zaujetí a uvolnění.

Učitel je pouze rádce a do činností nezasahuje, pokud ho dítě samo neosloví. Drží se hesla: „Pomoc mi, abych to dokázalo samo.“. Denní režim je volný, i když částečně daný a pravidelný. Děti si samy dělají svačinu, když mají hlad, chodí odpočívat, kdy chtějí a hrají si, s čím chtějí a kdy chtějí. Učitel by také měl zachytit jednotlivá senzitivní období u dítěte a rozvíjet ho. Měl by být pro dítě dobrým vzorem.

2.3.7 Výhody a nevýhody

Výhody

- Děti se učí vnitřnímu klidu a harmonii.
- Funguje ve třídě řád, který děti časem samovolně a automaticky dodržují.
- Mají prostor pro individuální rozvoj a potřeby.
- Předem připravené prostředí s rozvíjejícími pomůckami.
- Možnost vybrat si a dělat věci, které chtějí a kdy chtějí - svobodná volba.
- Rozvoj samostatnosti a zdravého sebevědomí.
- Mají možnost experimentování a vyzkoušet si praktické věci, které budou použitelné v běžném životě.
- Učitel nefunguje jako autorita, ale jako rádce a společník.

Nevýhody:

- Předem připravené prostředí je pro děti nepřírozené.
- Mdlé a nevýrazné prostředí pouze s připravenými pomůckami z přírodních materiálů není pro děti inspirativní.
- Absence barev a pohádek, které jsou pro děti velice důležité především z hlediska hodnot a rozdílu mezi dobrem a zlem.
- Přílišná volnost - v životě si lidé nemohou dělat vždy, co chtějí a musí se přizpůsobovat lidem a podmínkám ve kterých žijí.
- Chybí běžné hry a hračky, jaké jsou v klasických státních školkách.
- Učitel by měl být autorita, i když rádce a kamarád. Děti by se měli naučit respektovat autority.

2.4 Waldorfská škola

2.4.1 Cíle a úkoly

„Škola si staví za cíl být školou přítomnosti pro budoucnost. Protože ve středu snažení je podle antroposofie člověk, pramení její úkoly z požadavků moderního života v oblasti výchovy a vzdělávání a kultivace života školy. Vychovává ke svobodě a rovnosti s využitím možnosti rovných šancí pro všechny. Utváří osobnost pomocí rozvoje sil intelektuálních, emocionálních i volních. Probouzí věcný zájem, zvědavost a svobodnou vůli učit se. Podporuje tvořivou činnost člověka, samostatnou touhu vzdělávat se a schopnost spoluvytvářet společnost. Pěstuje schopnost vcítit se, být tolerantní, mít vědomí společenské odpovědnosti, být otevřený světu a jeho vývoji. Vědecké poznatky spojuje s prožitkem, vytvářením dovedností, s postojem a názorem. Ve vyučování škola rozvíjí stejnou měrou rozum, cit i vůli. Proto jsou součástí vyučování rovnocenné praktické, intelektuální i umělecké úkoly.“¹⁹

2.4.2 Ústřední filozofie

Antroposofie je věda o podstatě člověka vybudována Rudolfem Steinerem. Je to samostatná duchovní věda vedoucí k poznání života člověka a oddělila se od theosofie. Podle Steinera není člověk jen produktem přírodních, tělesných a duševních sil, ale během celého života pomáhá člověku rozvíjet se i jakási vyšší síla. Tato věda věří i v existenci duchovního světa. Vychovatel by měl rozpoznat schopnosti nově vznikajícího člověka.

Dětský věk rozděluje na tři vývojové stupně po sedmi letech. Přičemž v každém období je důležité pro rozvoj něčeho jiného. Do sedmi let se rozvíjí fyzické tělo, do 14 let věku dítěte tělo éterické, které by mělo řídit tělesné procesy a od 14 let tělo astrální, které je nejdůležitější. Během života člověk rozvíjí ještě čtvrtou tělesnou schránku a tou je vědomí sebe sama.

¹⁹ SVOBODOVÁ, Jarmila; JŮVA, Vladimír. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1995. 16 s.

Rozdělení W.Š.

- Předškolní stupeň
- Základní (1. - 4. a 5. - 8.)
- Střední škola (9. – 12.) – nižší, střední a vyšší stupeň
- Přípravný maturitní ročník (13.)

2.4.3 Principy organizace

Do waldorfských škol jsou přijímány děti ze všech sociálních skupin bez ohledu na původ rodičů, barvu pleti nebo náboženství. Žáci jsou vybíráni na základě přijímacích rozhovorů, které probíhají mezi rodiči, učiteli a dětmi. Školu řídí kolegium učitelů, kteří společně rozhodují o chodu organizace a řeší i problémy metodické a didaktické.

Významný prvek ve waldorfské škole je úzká spolupráce školy a rodičů nejen po formální stránce, kdy členové finančně přispívají organizaci do různých fondů podle jejich možností, ale také po neformální stránce tím, že pomáhají při údržbě a úklidu školy. Velká účast rodičů je také při pořádání nejrůznějších společenských akcí, jako jsou slavnosti, koncerty, sbírky, divadelní představení nebo kulturní večery. Škola pořádá i kurzy a besedy a kde se mohou jak rodiče, tak i veřejnost dovědět více o filosofii a podstatě školy, tedy o antroposofii. Díky seminářům mají rodiče přehled i v oblasti pedagogické a mohou se podílet při tvorbě vzdělávacích programů. Škola má i rodičovskou radu.

Zvláštností je také fórum sestaveno z žáků, kde se především řeší otázky ohledně vztahů ve třídě. Žáci přitom spolupracují s učiteli i rodičovskou radou.

2.4.4 Výchova podle Steinera

Waldorfská pedagogika je přirozená a vycházející z hlubokého poznání lidské přirozenosti, pravidel a potřeb vývoje člověka. Výchovně vzdělávacím cílem ve waldorfské MŠ je harmonický rozvoj dítěte předškolního věku s důrazem na oblast citovou a morální.

Velmi důležitou roli v aktivitě dítěte hraje prostředí, které by mělo vybízet k činnosti a podněcovat k aktivitě. Nejmenší tříleté děti se učí pomocí napodobování. Opakují vše, co vidí u jiných dětí, doma u rodičů i ve školce u paní učitelky, proto by kolem sebe měly mít hlavně pozitivní příklady. Starší, pěti a šestileté děti, se účastní her, kde utužují kolektiv, procvičují trpělivost a získávají nové zkušenosti. V prvních sedmi letech života jsou děti zcela zaujaty smyslovými vjemy a mají tak velice blízko k vlastní identifikaci. Také děti v tomto období získávají morální základy, které jsou důležité pro zbytek života.

Touto myšlenkou chtěl Steiner zřejmě přiblížit, že člověk vnímá vše kolem sebe a je toho součástí. Děti by tak kolem sebe měli mít inspirující prostředí a dospělé, které je budou motivovat a pomáhat. Každá maličkost může dítě v předškolním věku poznamenat ať už kladně nebo záporně. *„Pro své vnímání jsem zprvu uzavřen v hranicích kůže svého těla. Ale co zde vězí v té tělesné kůži, patří ke kosmu jako celku. Aby tedy existoval vztah mezi mým organismem a předmětem mimo mne, není vůbec zapotřebí, aby něco z předmětu vklouzlo do mne nebo se otisklo do mého ducha jako pečatní prsten do vosku.“*²⁰

Pro děti předškolního věku je důležitý pravidelný denní režim, který podporuje klid a jistotu. Dítě má přirozenou potřebu rytmu ve všech denních aktivitách i činnostech. Důležité je i rozdělení času na roky, měsíce, týdny a dny. Mezi prvky pravidelného režimu patří také opakování, které je významné a děti ho nejen potřebují, ale mají ho rády, protože známé věci jsou jim bližší. Správný vzor pokládá za důležitější než sáhodlouhé vysvětlování. Steiner odmítá techniku, jako je televize nebo kazety. Nepodporuje ani tresty, protože podle něho nedávají návod jak chyby napravit.

Pomůcky i činnosti ve waldorfských školkách jsou specifické jako u jiných alternativ. Při malování nejsou používány pastelky, ani fixy, ale pouze barvy, které se do sebe zapouští s pomocí prstů podle dětské fantazie. Barvy jsou vybírány podle barev měnícího se ročního období. Z těchto barev je vytvořen i koutek ve třídě, kde se objevují

²⁰STEINER, Rudolf. *Filosofie svobody*. Praha : Baltazar, 1991. 75 s.

nejen barvy, ale i předměty patřící k aktuální části roku. Tyto koutky tvoří děti společně s paní učitelkou a jsou k tomu používány přírodní materiály.

2.4.5 Principy a metody vyučování

Waldorfská škola nemá plány stejné se státními školami. Utváří si vlastní rámcové plány společně se žáky i rodiči. Plány, principy i metody vychází z antroposofie a bere se ohled na vývojový stupeň dítěte. Vzdělávání je rozděleno do jednotlivých epoch, ve kterých se žáci zabývají stejnými předměty po určitou dobu. Každý člověk postupně prochází jednotlivými fázemi různým způsobem a v každé vývojové fázi jsou možnosti pro ideální rozvoj lidských vlastností a sil. Ve vyučování nejsou tak důležité vědomosti, jako mezipředmětové souvislosti. Steiner upřednostňoval cizí jazyky, esteticko-výchovné a pracovní předměty, ale velkou váhu přikládá i náboženské výchově a lidovým tradicím. Zvláštností ve waldorfské pedagogice je i absence učebnic, protože děti si je tvoří samy. Hodnocení žáků není pomocí známek, jako je tomu u běžných státních škol, ale charakteristikami, kde místo kritiky jsou doporučení, co by si žák mohl zlepšit.

2.4.6 Příklady Waldorfské MŠ

Waldorfská mateřská škola

- Waldorfská MŠ
- *„Obecným cílem výchovně vzdělávacího procesu ve waldorfské MŠ je harmonický rozvoj dítěte předškolního věku s důrazem na oblast citovou a morální. Vzhledem k tomu, že dítě v této době potřebuje své síly k rozvoji a upevnění stavby orgánů a své tělesnosti, není tato výchova zaměřena pouze na rozvoj intelektu, ale je výchovou napodobováním. Je třeba poskytnout dětem co nejširší nabídku toho, co rozvíjí vůli, citění a myšlení a co tyto tři oblasti dává do souladu. Veškerá činnost je vedena vědomím, že dítě musí mít možnost spoluprožívat a spoluvytvářet život v*

MŠ a jejím blízkém okolí. Proto učitelka provádí všechny činnosti s dětmi (šije, maluje, peče chléb, apod.).“²¹

- Umístění: Praha
- Věk přijímaných dětí: 3-6 let
- Provoz: 7:00 – 17:00hodin
- Kroužky: nejsou (činnosti jsou zařazovány do aktivit během dne)
- Cena: není uvedena
- Specifika: školka poskytuje semináře pro rodiče, učitele a jiné zájemce

Mateřská škola Sbíhavá

- Waldorfská MŠ
- *„Hlavní zásady našeho celoročního programu jsou:*
 - *vytvořit prostředí, ve kterém budou děti prožívat pohodu citovou, fyzickou a sociální*
 - *umožnění dětem rozvinout vlastní aktivitu a tvořivost*
 - *uspokojovat každodenní přirozené potřeby dítěte se zřetelem na individuální a věkové zvláštnosti dětí.“²²*
- Umístění: Praha
- Věk přijímaných dětí: 3-6 let

²¹ *Waldorfská mateřská škola - Koněvova Praha 3* [online]. 2005-2006 [cit. 2010-06-13]. O školce. Dostupné z WWW: <<http://www.waldorfskaskolka.cz/stranka/skolka>>.

²² *Mateřská škola Sbíhavá* [online]. 2008 [cit. 2010-06-13]. Naše školka. Dostupné z WWW: <http://www.sbihava.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=32&Itemid=50>.

- Ve třídách je 11 – 22 dětí
- Provoz: 7:00 – 17:00hodin
- Kroužky:
 - Výtvarný
 - Hudebně pohybový
 - Logopedie
 - Angličtina
 - Keramika
 - Zobcová flétna
 - Plavání
 - Pohybový
- Cena: 800Kč/měsíc
 - V ceně není zahrnuto stravné 600Kč/měsíc
 - Děti s odkladem školní docházky 680Kč/měsíc
- Specifika:
 - Školka podporuje mnoho projektů
 - Zařizuje letní tábor pro děti
 - V každé třídě má čističku vzduchu
 - Školka vlastní First Bike, na kterém se dítě naučí jezdit
 - Vlastní interaktivní tabuli

2.4.7 Souhrn Waldorfské školy

Tento alternativní směr se také objevuje u nás, jako druhý nejpobulárnější. Stojí ale v pozadí oproti školám M.Montesorri. Škol zaměřených na Waldorfskou výchovu je u nás necelých 20. Zato v Evropě je tento směr poněkud pobulárnější. První místo, co se týče počtu Waldorfských škol, má Německo, kde zmíněný směr také vzniknul. Hned za ním je Holandsko a Švýcarsko. Po roce 1989, kdy byly publikovány informace o tomto směru, byla u nás nejpobulárnější alternativou.

Waldorfská výchova klade především důraz na rozvoj samotné aktivity dítěte, jeho zájmy a potřeby. Řídí se Steinerem založenou vědou, Antroposofií, což je věda vedoucí k poznání života člověka. Waldorfská pedagogika je zaměřená na vývoj všech lidských stránek, ať jde o fyzickou, rozumovou, praktickou, psychickou nebo duchovní. Součástí je i náboženská výchova a úcta k tradicím. Velkou roly hraje i organizace a plánování času a denní režim, který je pro děti důležitý.

Důležitá je vzájemná spolupráce všech. Jedná se o všechny se školou spjatými. Děti spolupracují mezi sebou, s učiteli i s rodiče, učitelé pracují mezi sebou, se žáky i s rodiči a rodiče zase spolupracují s ostatními rodiči učiteli i svými dětmi. Vzájemná spolupráce na takovéto úrovni je příjemná pro všechny zúčastněné a dělá tak ze školy téměř rodinné prostředí. Utváří se školní rada, rada rodičů i rada žáků, kde se pomocí diskuse řeší jakékoli otázky a problémy. Děti se tak učí spolupracovat s ostatními a ne jen rozvíjet vlastní individualitu. Učí se prosadit svůj názor, nebo naopak ustoupit, když je potřeba. Učí se být zodpovědní za své činy, trpěliví a přesvědčiví.

Učitel funguje především jako organizátor, iniciátor a poradce. Ale také jako autorita a zároveň přítel. Ve škole všichni spolupracují a školní vzdělávací program e tvořen společně s rodiči i dětmi. V předškolním zařízení organizuje denní program a některé činnosti. Děti však mají i dostatek prostoru pro volnou hru výběr aktivit. Součástí každodenního plánu je také rozvoj individuálních potřeb jednotlivých dětí.

2.4.8 Výhody a nevýhody

Výhody:

- Úzká spolupráce školy s rodiči dětí a okolím.
- Společné sestavování ŠVP učiteli, rodiči i dětmi.
- Prostor pro samostatnost a rozhodování dětí, ale i organizace.
- Respektování autority učitele.
- Práce s přírodním materiálem, ale i využívání barev.
- Skupinové hry, i když ve stylu Waldorfské výchovy.
- Vzájemná spolupráce dětí.
- Dodržování tradic a rituálů.
- Příjemné prostředí třídy.
- Rozvoj fyzické, psychické, rozumové, praktické i duchovní stránky dítěte.
- Je brán ohled na věkové a individuální zvláštnosti dětí.
- Příprava pro budoucí život.

Nevýhody:

- Velký důraz na náboženství – dítě ještě nemá rozum, aby si vybralo náboženství a nemělo by být do něj od malička násilně a bez výběru vedeno.
- Nepožívání pastelek, fixů, tužek, ani jiného psacího náčiní – dítě by si mělo zafixovat správné držení tužky a procvičovat jemnou motoriku a grafomotoriku, aby mělo základ pro učení psaní ve škole v dalších letech.
- Malý počet škol zaměřených na Waldorfskou výchovu.

2.5 Daltonská škola

2.5.1 Cíle

„Hlavní myšlenko Daltonského plánu je zrušení tradičního systému vyučovacích hodin i organizace práce žáků ve třídách. Helen Parkhurstová poprvé rozdělila učebnu do předmětových okrásků podle ročníků a vybavila je potřebnými pomůckami. Umožnila tak samostatné získávání vědomostí a individualizaci výuky. Využila poznatků M. Montessori a zdokonalila je ve svém systému.“²³

2.5.2 Ústřední filosofie

- *„Svoboda žáka a jeho vlastní zodpovědnost.*
- *Zdůraznění spolupráce a vytváření sociálního a demokratického vědomí.*
- *Osobní zkušenost na základě samostatné činnosti žáka.“²⁴*

Role učitele

Každý žák uzavírá s učitelem smlouvu, kterou stvrdí podpisem a na základě toho obdrží program práce z jednotlivých předmětů na jeden měsíc. Tento program obsahuje minimální, normální a maximální výkony, kterých by měl žák v určitém čase dosáhnout. Součástí jsou pracovní návody, pokyny pro splnění ústních i písemných prací a bibliografické údaje.

Učitelé se věnují vždy pouze jednomu předmětu, ve kterém jsou odborníci a dále se v něm vzdělávají. Každý učitel má svou odbornou pracovnu, kde působí rádce žáků, laborant i hodnotitel. Usměruje žáky v jejich práci a sestavuje jim individuální úkoly, při nichž jim také radí a odpovídá na dotazy. Na konci předem domluveného období žáci

²³ SVOBODOVÁ, Jarmila; JÚVA, Vladimír. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1995. 33 s.

²⁴ PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy*. Praha : Portál, 1996. 31 s.

učiteli předloží splněné úkoly, písemné záznamy a píší test. Učitel si vede grafy postupů jednotlivých žáků i celých tříd.

Metody vyučování

Základním principem vyučování je svoboda (ne anarchie, ale zodpovědnost), spolupráce a nezávislost. Celý systém je založen na individuální práci žáka, podobně jako na vysoké škole, kdy k tomu využívá, vhodné pomůcky, specializované odborné učebny, laboratoře nebo knihovny uzpůsobené pro jednotlivé věkové skupiny. Žák může pracovat na dané látce, jakým způsobem si sám zvolí a tím i může postoupit v některých předmětech dál a v některých na o něco nižší stupeň. Podle jeho individuálních schopností. Může začít předmětem podle jeho uvážení. Čili děti se mohou svobodně rozhodovat v rámci předem stanovených a dohodnutých hranic a pravidel.

Při vyučování v běžných školách ukončuje hodiny zvonění, po kterém následuje přestávka, ale v Daltonské škole zvonění není z toho důvodu, aby žáky nevytrhávalo z kontextu učení a aby se mohli plně soustředit po dobu, po kterou samy potřebují. Žáci tak mají dostatek svobody při práci a učí se tím zodpovědnosti. Pracují v odborných učebnách a mohou pracovat individuálním tempem ve vlastním stanoveném rozvrhu. Ve třídě probíhá více aktivit najednou, někdy se pracuje i dohromady ve skupinách, což děti učí týmové spolupráci, toleranci a respektu k druhým.

Daltonský úkol, blok a tabule

Na **daltonských úkolech** pracují děti už v mateřských školách. Tyto úkoly musí být vždy dokončený v určitém termínu v rámci domluvených pravidel. V mateřských devonských školách vypracovávají děti tématické pracovní listy. Je jich vždy několik za jeden týden. V mladším školním věku se děti učí vyhledávat informace z různých zdrojů a hledat si vlastní způsob práce. Mají možnost pracovat s počítačovými programy, encyklopedie, internet a jiné zdroje. Od pátých tříd žáci pracují stylem, který se naučili během minulých let a na nějž jsou zvyklí.

V **daltonském bloku** děti pracují na úkolech z různých předmětů a trvá nejčastěji dvě vyučovací hodiny. Tento blok je jednou nebo vícekrát týdně. Výstupem za čtvrtletní období jsou kromě pracovních listů referáty a projekty a na předem domluvených tématech z různých oblastí. Žáci si sami zpracovávají informace a organizují práci.

Na **daltonské tabuli** žáci značí pomocí magnetů svůj pokrok při práci na úkolech, a sledují tak své pokroky.

2.5.3 Winnetská soustava

Je to systém vyučovacích metod a postupů C. Washburna vycházejících z Daltonského plánu, který pozměnil a odstranil nedostatky. Metody jsou uspořádány v organizačním rámci.

Individuální plány pro žáky jsou sestaveny na dva roky a individuální studium se zúžilo na polovinu. Druhou polovinu času žáci pracují společně. Řeší hromadné problémy, hrají divadlo, tvoří časopis, vedou diskuse nebo pořádají společenská shromáždění. Třída zůstává většinu času pohromadě a žáci sedí v jedné místnosti, když pracují individuálně.

Učivo je sestavováno do individuálních programů, které jsou zakončeny závěrečným testem. Stejně jako u Daltonské školy se nehodnotí známkami, ale pouze zda žák uspěl nebo ne. Pokud ne, opakuje stejnou část. Každý den je žákovi vymezena volná hodina, která je určena na dohnání učiva. Ve Winnetské soustavě jsou používány i učebnice.

2.5.4 Příklad Daltonské MŠ

Mateřská škola Jihomoravské náměstí

- Daltonská MŠ
- *„Základní filozofie: Základem štěstí a spokojenosti v životě je sebepoznání, protože jediným zdrojem štěstí je vlastní hlava. Poznat sebe sama, naučit se úctě k sobě samému, umět formulovat své myšlenky a vyjádřit své pocity a znát své tělo a jeho potřeby, to je základ pro vytváření pozitivních vztahů ke svému okolí a k touze poznávat stále širší svět a spolupracovat s lidmi, které budeme na své životní cestě potkávat. K tomuto umění chceme dětem v naší mateřské škole pomoci při respektování jejich vrozených možností a schopností. Pomocnou ruku nabízíme formou klidného, bezpečného a láskyplného prostředí. Dítě je pro nás partnerem, jehož sebevědomí budeme rozvíjet naplňováním jeho potřeb, oceněním výsledků jeho snahy. Budeme mu oporou při přípravě na vstup do základní školy a rádcem při získávání vědomostí, dovedností a návyků.“²⁵*
- Umístění: Brno
- Věk přijímaných dětí: 3 – 6 let
- Provoz: 6:15 – 16:30hodin
- Kroužky:
 - Keramika
 - Flétna
 - Balóny
 - Plavání

²⁵ MŠ Jihomoravské náměstí 5 [online]. 2009 [cit. 2010-06-13]. Filozofie, cíle, programy, ceny. Dostupné z WWW: <<http://www.msjihomor5.cz/msjihomor5/zaklfilozofie.html>>.

- Angličtina
- Cena: 350Kč/měsíc
 - V ceně je uvedeno pouze vzdělávání dětí – vše ostatní se příplácí

2.5.5 Souhrn Daltonské školy

Daltonská škola není v České republice příliš populární. Jsou u nás pouze 3 mateřské školy. Z toho se nachází dvě v Brně a jedna v Praze. Je posledním starým alternativním směrem, který se u nás objevuje, když jen v minimálním počtu. V Evropě také není příliš populární, až na Holandsko, což je země s velkým počtem různých alternativních tipů vzdělávání.

Hlavní filosofií je samostatnost, zodpovědnost a spolupráce. Daltonský plán je částečně podobný filosofii M. Montessori v tom, že děti mají volnost ve výběru činností a učitel zde působí jako rádce, pokud ho dítě samo osloví. Částečně se ale podobá Waldorfské škole ve spolupráci dětí, školy s rodinou a společným utvářením školního vzdělávacího programu.

2.5.6 Výhody a nevýhody

Výhody

- Spolupráce dětí a školy s rodinou.
- Společné utváření ŠVP.
- Zařazování praktických činností.
- Možnost volného výběru činností.

Nevýhody:

- Přílišná volnost - děti v předškolním věku nevědí co je pro ně nejlepší, vybírají si tak činnosti, které je baví a ne činnosti, které potřebují nebo by se měli učit. Od toho by měl být učitel, aby děti nasměroval správným směrem a navrhl jim činnosti.
- Nerespektování autority učitele.
- Volný režim – děti potřebují režim, stereotyp a opakování.
- Samy se děti nemohou naučit hodnotám a morálce, pokud neslyší příklady v pohádkách nebo je nevidí.

3 NOVÉ ALTERNATIVNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

„Termínem “moderní alternativní školy“ se označují souhrnně všechny současné typy alternativních škol, které nejsou přímo odvozovány od koncepcí reformní pedagogiky (tj. klasické reformní školy) a nejsou zřizovány církevními nebo náboženskými společenstvími (tj. školy církevní).“²⁶

Jejich založení vychází především z potřeb dětí s ohledem na jejich individuální zvláštnosti a z požadavků současné moderní společnosti. Školy se tedy zaměřují na zdravý životní styl, ochranu životního prostředí, komunikaci, toleranci k ostatním, pobyt na čerstvém vzduchu, aktivitu a tvořivost nebo na spolupráci školy s rodiči. Veškeré snahy jsou v souladu s rámcovým vzdělávacím programem. Vzhledem k RVP PPV a cílům moderní alternativní školy se tvoří školní vzdělávací program, který je v každé škole specifický bez ohledu na to, jestli je školka alternativní, státní, nebo soukromá. Rodiče by měli mít k ŠVP přístup, aby mohli sami posoudit, jestli program splňuje i jejich vzdělávací a výchovné představy. V dnešní době je nabízena široká škála různých programů a zaměření školek, proto je oproti létům před rokem 1989, kdy byly školy centrálně řízené a měli předepsaný všechny stejný program, velká možnost výběru. Mezi tyto nové možnosti, v posledních letech přibývající, patří mimo jiné také nové alternativní školy.

Nové typy alternativních škol vznikají neustále po celém světě. U nás jsou nejznámější a nejrozšířenější tyto dva **typy alternativních škol**:

- **Zdravá MŠ**
- **Začít spolu - Step by step**

²⁶ PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy*. Praha : Portál, 1996. 35 s.

3.1 Zdravá MŠ

Vznikla v roce 1991 po návštěvě expedice Světové zdravotnické organizace. „Je to původně skotský program podpory zdraví ve školách, který je vybudován na základě péče o zdravé klima školy, mezilidské vztahy školy a okolí. Jde o komplexní, nespécifický systém podpory zdraví.“²⁷

„Podstatou projektu Zdravá škola je vytvoření zdravého prostředí v našich školách a výchova ke zdravým životním návykům a chování. Zdraví je však u nás většinou vykládáno velmi úzce a zjednodušeně. WHO vychází z širšího pojetí. Zdraví není pojímáno pouze jako nepřítomnost nemoci, jako něco odděleného od člověka. Je to celkově dobrý životní pocit, který člověk prožívá v rovině tělesné, duševní i sociální. Zahrnuje také sféru duchovní. Pro školu to znamená přítomnost tělesného a duševního zdraví, pěstovaného na základě změněného humánního pojetí žáka, příznivé školní atmosféry, dobrých vzájemných vztahů mezi učiteli, učiteli a žáky a školou a rodiči. Zdraví je třeba chápat celostně, neoddělovat zdraví duševní, tělesné a sociální a také zdraví dětí a učitelů.“²⁸

Tento program u nás nemá dlouhou tradici. Do mateřských škol se dostal kolem roku 1996. Hlavním garantem je Státní zdravotní ústav. Ve světě je rozšířen do 43 zemí. V ČR se účastní programu na podporu zdraví **102** mateřských škol.

3.1.1. Cíle

- Zdravé pojetí výchovy a vzdělávání
- Vytvořit zdravé prostředí
- Zdravé mezilidské vztahy
- Osvojování životních návyků a dovedností

²⁷SVOBODOVÁ, Jarmila ; JŮVA, Vladimír. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1995. 66 s.

²⁸SVOBODOVÁ, Jarmila ; JŮVA, Vladimír. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1995. 67 s.

3.1.2. Zásady

1. „Celostní pojetí zdraví

Zdraví je pojímáno jako výsledek pohody tělesné, duševní a sociální.

2. Znalost a respektování potřeb a individuálních zvláštností

Uspokojovat přirozené každodenní potřeby dětí, učitelek a rodičů s ohledem na věkové i individuální zvláštnosti.

3. Spontánní hra

Vytvářet prostor, poskytovat čas a prostor pro spontánní hru s ohledem na individuální potřeby a zájmy dětí.

4. Tělesná pohoda a volný pohyb

Chránit a posilovat organismus; poskytovat dostatek volného pohybu ve vhodném prostředí.

5. Zdravá výživa

Nabídka pestré stravy + poznání, jaká výživa nám prospívá.

6. Podpora sebedůvěry

Posilovat sebedůvěru navozováním kladných emočních stavů. Vyhledávat přirozené příležitosti ke cvičení odolnosti.

7. Důvěra a spolupráce

Rozvíjet vztahy, důvěru, úctu, empatii a spolupráci mezi všemi lidmi.

8. Rytmický řád

Potřeba svobody a potřeba řádu je v souladu. Respektují se zásady zdravé životosprávy a dodržování pravidel vzájemného soužití.

9. Pohoda věcného prostředí

Vytvářet vstřícné, estetické, podnětné, hygienicky nezávadné prostředí.

10. Úcta ke zdraví

Rozvíjet úctu ke zdraví vlastnímu i druhých lidí.

11. Prožitkové učení

Učení děláním, experimentováním, vlastním prožitím.

12. Společenství MŠ a rodiny

Vzájemná úcta, otevřenost, tolerance, partnerství.

13. Spoluúčast při řízení

Styl řízení MŠ založený na spoluúčasti a spolupráci všech zúčastněných.

14. Zdravý způsob života učitelky

Jakožto významná hodnota učitelčina, inspirativní pro ostatní.

15. MŠ je součástí obce

MŠ se podílí na rozvoji obce.

16. Zdravý přechod do ZŠ

Spolupráce se základními školami v okolí. Plynulý přechod do 1. třídy.²⁹

3.1.3. Příklady Zdravé MŠ

MŠ Malý strom

- Zdravá MŠ
- „Zásadami podpory zdraví ve škole jsou:
 - I. Pohoda prostředí
Učitelka podporující zdraví, věkově smíšené třídy, rytmický řád života a dne, tělesná pohoda a volný pohyb, zdravá výživa, spontánní hra, podnětné věcné prostředí, bezpečné sociální prostředí a participativní a týmové řízení.
 - II. Otevřené partnerství
Partnerské vztahy s rodiči, spolupráce mateřské a základní školy a začlenění mateřské školy do života obce.³⁰
- Umístění: Brno
- Věk přijímaných dětí: 3 – 7 let

²⁹ *Zdravá mateřská škola, Březinova 113, Jihlava* [online]. 2005 - 2009 [cit. 2010-06-08]. Program zdravá MŠ. Dostupné z WWW: <<http://www.brezinova113.estranky.cz/clanky/program-zdrava-ms/program-zdrava-ms>>.

³⁰ *Mateřská školka Malý strom* [online]. 2009 [cit. 2010-06-08]. Zdravá mateřská škola. Dostupné z WWW: <<http://www.malystrom.cz/o-skolce/zdrava-materska-skola/>>.

- Provoz: 7:30 – 17:30 hodin
 - Celoroční provoz
- Kroužky: Veškeré aktivity jsou zahrnuty v programu MŠ i v ceně školného. Jsou tedy plynule řazeny mezi denní aktivity. Mezi aktivity patří například: tenis, plavání, lyžování, jóga, tanec, angličtina, modelování, keramika, hra na hudební nástroje, základy meteorologie, zahradničení, akvaristika, pečení pro děti, lesní školka, ochrana životního prostředí a jiné.
- Cena: 7 700Kč/měsíc
 - Cena nezahrnuje stravování 2 000Kč/měsíc
- Specifika:
 - Hlídnání dětí po zavírací době za poplatek
 - Možnost dovozu a odvozu dětí do MŠ
 - Individuální logopedická péče 100kč/30min.

MŠ Jílové

- Zdravá MŠ (příspěvková organizace, zřizovatel je město)
- Hlavní body:
 - Škodlivost kouření
 - Zdravá strava
 - Pohybové aktivity
 - Ochrana chrupu
 - Celková pohoda
 - Dostatečný úklid
 - Integrace
 - Vybavení MŠ v oblasti ekologické výchovy
- Umístění: Jílové (školní budova na sídlišti v blízkosti lesů a zámeckého parku)
- Věk přijímaných dětí: 3 – 6let
- Provoz: 6:00 - ? (není uvedeno)
- Kroužky:

- Ekologický kroužek
- Pěvecký sbor Jílováček
- Kroužek tělesné výchovy
- Cena školného: není uvedena

3.1.4. Výhody a nevýhody

Výhody

- Spolupráce školy s rodiči
- Aktivita dětí
- Vedení ke zdravému životnímu stylu
- Dobrý vztah k přírodě a ochraně životního prostředí
- Pravidelný denní režim a řád
- Úcta ke zdraví
- Podnětné prostředí
- Učení pomocí prožitků
- Podpora sebepoznání a sebeúcty

Nevýhody

- Relativně malý počet zdravých MŠ
- Mnoho těchto školek je soukromých
- Někteří rodiče nejsou ochotni s MŠ ve svém volném čase spolupracovat
- Někteří rodiče nedodržují správný životní styl – špatná strava, málo pohybových aktivit – dávají tak špatný příklad dětem.

3.2. Začít spolu - Step by step

3.2.1. O programu Začít spolu

„Program představuje velmi otevřený didaktický systém. Umožňuje každé škole, každému učiteli přizpůsobit si jeho konkrétní podobu kultuře, zvykům a tradicím dané země, jejímu vzdělávacímu systému i potřebám konkrétních dětí. Začít spolu představuje pedagogický přístup, který v sobě spojuje moderní poznatky pedagogické a psychologické vědy spolu s osvědčenými vzdělávacími postupy (opírá se o konstruktivismus, učení Komenského, Montessoriové, poznatky o fungování mozku a procesech učení obsažené v dílech Piageta, Vygotského, Eriksona, Gardnera...). Jedná se o program, který představuje pedagogický přístup orientovaný na dítě.“³¹

Program Step by Step ČR (Začít spolu) vznikl v České republice v roce 1994 v rámci sítě Sorosových nadací. Nabízí školám a učitelům konkrétní metodické postupy. Klade důraz na spolupráci školy s rodinou, na individuální přístup k dětem a podnětné prostředí ve třídě. Snaží se o inkluzi dětí se speciálními potřebami. Rozvíjí tři podstatné dovednosti pro dnešní dobu, a těmi jsou: **komunikace, spolupráce a řešení problémů**.

Děti si samy vytvářejí svá portfolia, čímž tak posilují svou motivaci k práci a posilují tak své sebehodnocení.

„Program „Začít spolu“ buduje základy pro postoje, znalosti a dovednosti životně důležité pro člověka, který se bude vyrovnávat s nároky a problémy současnosti i budoucnosti, připravuje děti na to, aby se v budoucnu aktivně zajímaly o učení, uměly se samy aktivně a efektivně učit, učení je bavilo a nebylo pro ně spojeno s nadměrným stresem.“³²

³¹ Step by Step ČR, o.s. [online]. 2009 [cit. 2010-06-09]. Začít spolu. Dostupné z WWW: <<http://www.sbscr.cz/?t=1&c=6>>.

³² Mateřská škola Karla Čapka v Jeseníku, příspěvková organizace, program Začít spolu | O nás | Mateřská škola Karla Čapka: [online]. (c)2010 [cit. 2010-06-09]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.ms-capkova.jesenik.com/?cap=3696>>.

3.2.2. Principy programu

- Důraz na individuální přístup ke každému dítěti
- Důraz na samostatné rozhodování a volbu dítěte a přijímání odpovědnosti za ni
- Důraz na účast rodiny

„Celý program Začít spolu je koncipován na základě vzájemné tolerance, děti jsou vedeny ke zdravému životnímu stylu, odolnosti vůči stresům a zdraví škodlivým vlivům, které mohou vést ke zneužívání a závislosti na návykové látce a je v naprostém souladu s Rámcovým programem pro předškolní vzdělávání.“³³

V současné době je v České republice **61** mateřských škol aktivně provozující program Začít spolu. Po celém světě jsou další desítky států podporující mezinárodní program Step by Step.

3.2.3. Příklady MŠ Začít spolu

Veselá školka

- Program Začít spolu
- *„Připravujeme děti na to, aby se v budoucnu aktivně zajímaly o učení, uměly se samy a efektivně učit, učení je bavilo a nebylo pro ně spojeno s nadměrným stresem. Mezi další cíle, které pomáhají rozvíjet tyto schopnosti, patří:*

³³ Veselá školka - soukromá mateřská škola v Praze 5 [online]. 2008 [cit. 2010-06-09]. Program Začít spolu. Dostupné z WWW: <<http://www.veselaskolka.cz/program-zacit-spolu/>>.

- *přijímat změny a aktivně se s nimi vyrovnávat*
 - *kriticky myslet a umět si vybírat, nést za svou volbu odpovědnost*
 - *rozpoznávat problémy a řešit je*
 - *být tvůrčí, mít představivost*
 - *sdílet zájem a odpovědnost vůči společenství*
 - *podporovat tělesný rozvoj a zdraví dítěte, jeho osobní spokojenost a pohodu.³⁴*
- Umístění: Praha
 - Věk přijímaných dětí: 2 – 6 let
 - Provoz: 7:00 18:00hodin
 - Kroužky:
 - Plavání
 - Angličtina
 - Veselé pískání, zdravé dýchání
 - Tenisový kroužek a pohybové hry
 - Tvořivá dílna
 - Cena: 15 990Kč/měsíc

³⁴ *Veselá školka - soukromá mateřská škola v Praze 5* [online]. 2008 [cit. 2010-06-09]. Program Začít spolu. Dostupné z WWW: <<http://www.veselaskolka.cz/program-zacit-spolu/>>.

- Specifika: Pravidelné návštěvy lékařských specialistů ve školce (oční lékař, zubní lékař, logoped)

MŠ Zvoneček

- Program Začít spolu (příspěvková organizace, zřizovatel je město)
- „MŠ Zvoneček pracuje v alternativním výchovně vzdělávacím programu Začít spolu. Tento program předpokládá úplné otevření školy rodičům a jejich podílení na práci mateřské školy. Rodiče jsou kdykoliv vítáni jako asistenti či jen diváci při práci s dětmi a jako doprovod na výlety a akce. Program Začít spolu podporuje u dětí fyzický vývoj, vývoj sociálně emocionální, rozvoj inteligence a myšlení, rozvoj tvořivosti a aktivity, samostatnost, rozvíjí řečové schopnosti a matematicko-logické představy dětí. Standardy usilují o vytvoření programu zaměřeného na dítě, tak aby proces výchovy a vzdělávání odpovídal úrovni věku dítěte, jeho individuálním potřebám a zájmům.“³⁵
- Umístění: Ústí nad Labem
- Věk přijímaných dětí: 3 – 6let
- Provoz: 6:00 – 16:30hodin
 - Prázdninový provoz: 12.7. - 16.8. 2010
- Kroužky:
 - Základy bruslení (na ledu)
 - Angličtina

³⁵ *Mateřská škola Zvoneček* [online]. 2006 [cit. 2010-06-09]. Naše pravidla. Dostupné z WWW: <<http://www.mszvonecek.cz/pravidla.php>>.

- Keramika
- Dýchání s flétnou
- Cena: cena školného není uvedena
- Specifika: školka vydává vlastní časopis

3.2.4. Výhody a nevýhody

Výhody

- Program obsahuje moderní poznatky pedagogické a psychologické i osvědčené vzdělávací postupy
- Spolupráce s rodiči, možnost návštěv a asistence
- Výchova a vzdělávání odpovídá úrovni věku dítěte a jeho individuálním zvláštnostem
- Individuální přístup k dětem
- Program podporuje všestranný vývoj dítěte
- Je podporován kladný vztah k učení
- Program se snaží rozvíjet schopnosti jak umět přijímat změny, kriticky myslet, nést odpovědnost za své činy, řešit problémy, mít odpovědnost vůči společnosti a být aktivní a tvůrčí (což je vše v dnešní době užitečné a potřebné)
- Děti mají možnost volby a samostatného rozhodování
- Děti se učí toleranci k ostatním

- Rozvoj vzájemné komunikace
- V programu je zařazena prevence proti návykovým látkám
- Děti se učí odolnosti proti stresu

Nevýhody

- Dětem chybí autorita
- Někteří rodiče nespolupracují
- Mateřských škol s tímto programem je v ČR málo
- Program není u veřejnosti příliš známý

4 SOUKROMÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY

4.1 Charakteristika

Pojem soukromá škola není v žádné literatuře přesně vymezen. „*Celkově se v zahraniční literatuře konstatuje, že soukromé školy jsou všechny takové, které jsou zřizovány jinými subjekty než vládou, resp. státními úřady různé úrovně.*“³⁶ Tento druh škol se v ČR začal objevovat až po revoluci od roku 1990.

Soukromá mateřská škola je zřizována jednotlivou nebo právnickou osobou nebo agenturou. Pokud je MŠ zařazená v síti škol národního vzdělávacího systému, částečně je financována ze státního rozpočtu, zbytek potřebných financí si shání škola sama z jiných zdrojů. Většina těchto zdrojů tvoří školné, které má u všech soukromých škol jinou výši, podle poskytovaných služeb, kroužků, pomůcek, vybavení, mimoškolních aktivit, výletů a podobně. Každá soukromá mateřská škola si může sama určit výši školného. Další finanční zdroje závisí na aktivitě zřizovatele školy. Mohou to být sponzorské příspěvky, granty, prodej reklamních předmětů a jiná činnost.

Každá mateřská škola, stejně tak i soukromá, má specifický školní vzdělávací program, který musí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (RVP pro PV). Jednotlivé školky mají také zaměření na rozvoj různých oblastí dítěte. Je zde především výhodou široké spektrum výběru podle vlastních preferencí. Mezi soukromé školy mohou patřit MŠ s různou specializací, alternativní i nové alternativní typy škol. Významné plus patří především počtu dětí ve třídě, který je výrazně nižší než ve státních školkách a učitelky se tak mohou dětem plně věnovat a mají větší prostor pro individuální práci s dětmi. Díky vyšším finančním prostředkům si mohou zřizovatele dovolit lepší vybavení, větší prostor, více her, pomůcek, ale také kvalifikovanější personál, návštěvu doktorů nebo logopedů a jiné nadstandardní služby. Nevýhodou je zde

³⁶ PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy*. Praha : Portál, 1996. 58 s.

především finanční stránka věci. Ceny školného se pohybují přibližně od 5 000 do 25 000 Kč, což si každý rodič nemůže dovolit.

4.2 Příklady soukromých škol

Školka LADA

- Zaměření na anglický jazyk (jedna třída česká, jedna anglická)
- *„Co děti sami dělají, je pro ně významnější, než to, co pouze vidí a slyší.“ V tomto mottu se skrývá naše základní přesvědčení o možnostech naplnění života předškolních dětí tvůrčí a hravou činností, která přirozenou formou vytváří a obohacuje vnitřní svět dítěte, jeho vnímání, slovní zásobu, rozumové, emocionální a pohybové schopnosti. Individuální přístup učitele podle konkrétních potřeb dítěte se doplňuje se společným soužitím v kolektivu vrstevníků a vede děti k uvědomění si sama sebe v okolním světě.“³⁷*
- Umístění: Praha (zrekonstruované prostory v centru Prahy)
- Věk přijímaných dětí: 18 měsíců – 6 let
- Provoz: 7:30 – 18:00 hodin
 - prázdninový provoz
- Kroužky:
 - Veselé zpívání a hra na flétnu
 - Výtvarně-kreativní dílna
 - Hudebně-pohybový kroužek

³⁷ Rodinné studio a česká a anglická školka LADA [online]. 2009 [cit. 2010-05-28]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.skolkalada.cz/hodnoty.html>>.

- Dramatický kroužek, sportovní hry
- Jazyková výuka
- Cena: 14 700 Kč
 - Specifika: škola nabízí jazykové kurzy pro děti i rodiče
 - možnost hlídání dětí po zavírací době
 - herna pro děti a rodiče
 - kurzy hudby

Miniškolka Lumpík

- Školka rodinného typu se zaměřením na přirozený vývoj dětí a individuální přístup.
- „Co děláme:“
 - *Většinu času si hrajeme ve školce nebo na zahradě, kde pěstujeme něco dobrého a zdravého na zub.*
 - *Chodíme na procházky a učíme se, jak se máme starat o životní prostředí.*
 - *Hodně mluvíme mezi sebou a při tom se snažíme poslouchat, co kdo říká.*
 - *Poznáváme se, navzájem si pomáháme a nikomu se nesmějeme.*
 - *Učíme se být samostatní a trpěliví.*
 - *Často pracujeme ve skupině - tvoříme, učíme se vnímat barvy, velikosti, tvary a čísla.*
 - *Seznamujeme se nejen s vlastním, ale i s cizím jazykem a pilujeme správnou výslovnost.*

- *Rozvíjíme svoji fantazii – čteme, vyprávíme si pohádky, hrajeme divadlo, . . .*
- *Jsme kreativní – kreslíme, modelujeme, ale také stavíme a skládáme.*
- *Rádi si i zazpíváme a zatančíme. Však nás také můžete vidět na některém z našich vystoupení, kde se rádi pochlubíme.*
- *Zdokonalujeme se v běhání, skákání, šplhání a balancování.*
- *Nejsme žádní špindírové, a proto si umýváme ruce a po jídle čistíme zuby.*
- *Pěkně si po sobě uklízíme a zdravíme.*

Vlastně ani nevíme, proč nám všichni říkají LUMPÍCI!³⁸

- Umístění: Brandýs nad Labem (vila se zahradou v klidném prostředí)
- Věk přijímaných dětí: 2,5 – 7 let
- Počet dětí v třídě: max. 12
- Provoz: 7:30 – 18:00 hodin
 - Celoroční provoz
- Kroužky: zdarma pro děti platící celoroční docházku
 - Výtvarníček
 - Barevná Angličtina
 - Zpívánky s Vendy
 - Bezva triky z keramiky

³⁸ *Soukromá školka | Miniškolka Lumpík | Brandýs nad Labem | Rodinná školka | Hlídaní dětí | Výuka | Mateřská školka | Alena Nekolová | Markéta Šmídová: [online]. 2010 [cit. 2010-05-26]. Co děláme. Dostupné z WWW: <<http://www.miniskolkalumpik.ic.cz/Pages/CoDelame.htm>>.*

- Cena: 8 000Kč/měsíc
 - V ceně není zahrnuto stravování 1400Kč/měsíc
- Specifika:
 - Hlídní dětí po pracovní době.
 - Kurzy pro dospělé (keramika, digitální technologie).

Akimova školička

- Zaměření na zdravý životní styl
- *„Výchovně – vzdělávací program se opírá o základní filozofii školky, vést děti ke zdravému životnímu stylu (zdravá výživa, pohyb v přirozeném prostředí přírody, fyzická a duševní pohoda včetně významu odpočinku pro náš organizmus), k základním morálním hodnotám společnosti (pravda, úcta, tolerance, spolupráce, porozumění druhému, apod.) a k hodnotám trvale udržitelného života na Zemi (ochrana života v každé jeho podobě, zdraví – prevence patologických jevů, ekologická výchova).“³⁹*
- Umístění: Zvole u Prahy (rodinný dům se zahradou a hřištěm, v blízkosti školky se nachází pole, louky, lesy a státní přírodní rezervace Zvolská Homole)
- Věk přijímaných dětí: 3-6 let
- Kapacita je 15 dětí
- Provoz: 7:30 – 16:30 hodin
- Kroužky:
 - Angličtina pro nejmenší

³⁹ Akimova školička [online]. 2010 [cit. 2010-05-28]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.akimovaskolicka.vesele.info/o-nas>>.

- Aerobic
- Zdravotní TV
- Tanečky
- Dramatický kroužek
- Výuka lyžování a plavání
- Cena: 8 000Kč/měsíc
 - V ceně není zahrnuto stravování 680/měsíc
 - 16:00 – 18:30 Akimova školička 2 360Kč/měsíc
- Specifika:
 - Mnoho mimoškolních akcí a zahraniční aktivní pobyt společně s rodiči
 - Možnost hlídání dětí po pracovní době doma za poplatek.

4.3 Výhody a nevýhody

Výhody:

- Možnost výběru nejrůznějších alternativ a programů
- Delší pracovní doba
- Menší počet dětí ve třídě
- Menší počet dětí na jednu učitelku
- Spolupráce se specialisty
- Možnost hlídání dětí i po pracovní době

- Dovoz a odvoz dětí
- Bio strava nebo zdravá strava
- Pojištění dětí
- Příjemné prostředí a dobré vybavení
- Přijímání i mladších dětí než 3 roky

Nevýhody:

- Cena školného
- Dlouhý čas dítěte strávený ve školce místo s rodinou
- Dítě vychovává převážně školka

5 KLASICKÉ STÁTNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Státní mateřské školy jsou příspěvkové organizace a jejich zřizovatelem je město. Jsou tedy odkázány na finance od zřizovatele. Malou část tvoří školné, které platí rodiče dětí každý měsíc. Částka se ale pohybuje pouze v řádu několika stovek Kč. Některé mateřské školy provozují také výtěžnou činnost, tzv. jinou činnost, která musí být povolena zřizovatelem. Jedná se o prodej reklamních předmětů, prodej dětských výrobků, vystoupení dětí a podobně. Každá MŠ financována státem musí být zapsána v síti škol.

Všechny školky se musí řídit Rámcovým programem pro předškolní vzdělávání, který byl vytvořen v únoru roku 2005. Aktualizován byl v prosinci 2009. Rámcový program je to proto, aby dal volnost při tvorbě ŠVP v jednotlivých školách, ale musí být dodržovány základní cíle a kompetence.

ŠVP si tvoří každá mateřská škola sama. O tom, kdo a jak se na ni podílí, rozhoduje ředitelka zařízení. V některých školkách si tvoří program sama ředitelka, v jiných zástupce ředitele, jinde celý pedagogický sbor a někde se na tvorbě podílejí i rodiče nebo děti.

Školky zřizované městem mají na rozdíl od soukromých, nevýhodu po finanční stránce. I když se zařízení ve státních školkách vylepšuje a vybavení obnovuje, jsou často umístěny ve starých výstavbách a některé menší MŠ v malých městech a vesnicích zůstávají i zařízené ve starém stylu.

Nevýhodou jsou počty dětí ve třídách, které jsou plné. Často bývá ve třídách i 28 dětí a většinu času je s dětmi jedna paní učitelka. S takovým počtem dětí se velice špatně pracuje a děti tak nemohou mít plnou péči. Není čas na individuální práci, nebo rozhovory s dětmi. Hrozí větší nebezpečí úrazu a děti mají menší možnost projevit svou individualitu a osobnost. Projevují se tak především agresivní a dominantní typy, které naopak více potlačí méně se projevující děti.

Samozřejmě z velké části vše závisí na paní učitelce. Měla jsem možnost během mé praxe navštívit mnoho mateřských škol a v každé třídě je přístup k dětem jiný. Každá paní učitelka má jiné výchovně-vzdělávací metody a formy. Používá jiné pomůcky a učí děti jiné hry, písničky i pohádky. V každé třídě jsou jiná pravidla. Některé z nich mají autoritativnější a přísnější a jiné volnější přístup. Z mého pohledu nezáleží tolik na věku ani praxi paní učitelky, jako na přirozeném přístupu a vztahu k dětem.

Někteří lidé jsou pedagogem od dětství a myšlenka na to být učitelem je provází celý život. Organizují činnosti ostatním dětem, vymýšlí pro ně hry a aktivity, dobře se seznamují, pomáhají ostatním a mají dobrý vztah k dětem a většinou i ke zvířatům. Vztah k lidem se projevuje už od narození. Povaha, temperament, vlastnosti,... Některé děti jsou v kolektivu oblíbené, jiné méně, některé děti jsou škodolibé nebo se perou a ubližují ostatním, jiné zase druhým od malička pomáhají.

Lidská povaha je částečně dědičná a vrozená, ale z velké části ji ovlivní výchova, prostředí, kultura, podmínky v rodině nebo právě pobyt v mateřské škole. V předškolním věku si děti vštěpují základní pravidla slušného chování, jak se chovat k druhým lidem a sobě samému, morální vlastnosti nebo smysl pro fair play.

Největší podíl na výchově by měli mít rodiče, i když v dnešní uspěchané době tomu tak často není. Rodiče chodí do práce a nevěnují se dětem tak, jak by bylo potřeba. Často děti v mateřských školách zůstávají od rána do pozdního odpoledne. Díky možnostem soukromých mateřských škol děti ve školce často zůstávají až do večera, zařizují hlídání přes noc nebo na celé víkendy a do MŠ si děti přivezou i odvezou z ní. Kratší provozní doba je tedy u státních škol spíše výhodou, protože mají rodiče více času být se svými dětmi.

Ve školním vzdělávacím programu mnoho rozdílů mezi státními a soukromými školami není. I ve státních školách jsou programy pestré, zajímavé a účelně splňují rámcové cíle a kompetence. Rozdíly jsou především v poskytovaných službách. Otázkou zůstává, jak mají rodiče poznat dobrou školu.

5.1. Příklady klasické MŠ

MŠ Sluníčko

- Podporuje program Začít spolu
- *„Záměrem našeho výchovného působení je vést děti k lásce k domovu a k přírodě, k vytváření zdravých životních návyků. Chceme umožnit dětem prožít aktivní a šťastné dětství tím, že jim budeme vytvářet podpůrnou atmosféru založenou na porozumění, bezpodmínečném přijetí dítěte, uznání a empatickém naslouchání. Klademe důraz na rozvoj možností a vlastní potenciál dětí s přesvědčením, že děti se nejlépe vyvíjejí, věnují-li se své činnosti- hře-celým srdcem. Tímto vycházíme z východisek modelového vzdělávacího programu Začít spolu, který bychom chtěli v rámci našich možností a podmínek aplikovat do našeho Školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP).*

Důraz je kladen na úctu k dítěti, respekt a důvěru, orientaci na jeho vnitřní aktivitu, tvořivé síly, vlastní prožitky a zkušenosti. Klíčovým významem z hlediska úspěšnosti vzdělávání dítěte je to, jak se v mateřské škole cítí a co prožívá.“⁴⁰

- Umístění: Liberec
- Věk přijímaných dětí: 3 – 6 (7) let
- Provoz: 3:30 – 16:30hodin
- Kroužky:
 - Cvičení se Saremou (prevence růstových vad 500Kč/pololetí)
 - Pěvecký sbor Sluníčko
 - Taneční kroužek Lentilky

- Plavecký výcvik (350Kč/kurz)
 - Pohybové hry v ZŠ (100Kč/pololetí)
 - Jóga v MŠ (10Kč/lekcí)
 - Angličtina s jazykovou školou Slunce (1000Kč/kurz)
- Cena: 565Kč/měsíc (v ceně je pouze předškolní vzdělávání a některé kroužky)

MŠ Dášenska

- „Co znamená DÁŠENKA

- D díváme se na svět očima dítěte, dobré vztahy, darujeme si navzájem lásku, dobré vztahy, kamarádství, lidskost, legraci, poznatky, bezpečnost*
- Á atmosféra co nejvíce se blíží rodinné pohodě a klidu, alternativní metody práce, aktivní vztah s rodiči, Ámos*
- Š šťastné děti, školka plná pohody, školáci připravení do života, šikovné učitelky, široké spektrum činností*
- E Emanuel – třída rodinného typu s křesťanskými prvky výchovy, estetické prostředí, efektivita práce, etablovaná školka, empatický personál*
- N nabídka programů, nadstandardních aktivit, nezbytné výchovné procesy, náprava řeči, noví kamarádi, nové nápady*
- K kamarádství, komunikace s dětmi a rodiči, kvalifikované a kreativní učitelky, kvalifikované dětské sestry, koncentrace na práci*
- A abeceda dobré pohody, adaptace na nové prostředí, angličtina, analergenní prostředí, absence špatné nálady“⁴¹*

⁴⁰ *Mateřská škola Sluníčko Liberec* [online]. 2009 [cit. 2010-06-14]. Výchova a vzdělávání. Dostupné z WWW: <<http://www.ms-slunicko.cz/vychova.html>>.

⁴¹ *Mateřská škola DÁŠENKA* [online]. 2009 [cit. 2010-06-14]. Dášenska se představuje. Dostupné z WWW: <<http://www.msdasenka.cz/clasic/dasenka.html>>.

- Umístění: Lomnice nad Popelkou
- Věk přijímaných dětí: 2 – 7 let
 - Zajímavostí je třída pro sourozence, kam chodí po celou dobu dohromady.
- Provoz: 6:00 – 16:00hodin
- Kroužky:
 - Plavecká školička
 - Logopedie
 - Hudebně pohybová školička
 - Výtvarná dílnička
- Cena: 300Kč/měsíc (v ceně není stravné, výlety a jiné aktivity)
- Specifika:
 - MŠ vlastní saunu v suterénu
 - Klub maminek

5.2. Výhody a nevýhody

Výhody

- Široký výběr zajímavých vzdělávacích programů
- Cena školného je nízká
- Provozní doba je dostačující (dítě může více času trávit s rodinou)
- Dobrá dostupnost – vysoký počet škol
- Možnost výběru školy blízko bydliště

- Možnost výběru MŠ podle výchovně-vzdělávacích preferencí
- Dobrá připravenost dětí do velkého kolektivu v ZŠ

Nevýhody

- Velký počet dětí ve třídě
- Velký počet dětí na jednu učitelku
- Díky vysokému počtu dětí ve třídě je snížena možnost individuální práce s dětmi a možnost individuální komunikace
- Pro některé rodiče je nevýhodou provozní doba
- Menší množství pracovních a výtvarných materiálů
- V některých MŠ je starší vybavení a prostory

PRAKTICKÁ ČÁST

6 DOTAZNÍK

6.1 Cíl průzkumu

Cílem dotazníkového šetření bylo ověření hypotéz výchovných preferencí rodičů předškolních dětí. Podrobněji jsem pomocí tohoto šetření měla v úmyslu zjistit povědomí rodičů o alternativních školách, výchovné styly rodičů, spolupráce s mateřskou školou, způsoby komunikace mezi MŠ, rodiči a dětmi, jak děti tráví volný čas a jakým způsobem vybírají rodiče mateřskou školu pro své dítě.

Předmětem průzkumného šetření bylo získat informace o výchovných preferencích rodičů a vlivech, které s tím souvisí. Respondent odpovídal na otázky týkající se alternativních škol, výchovy a metod, které preferuje.

6.2 Charakteristika průzkumného vzorku

Průzkum byl aplikován na 160 respondentů. Průzkumnými vzorky byli rodiče ze dvou mateřských škol v Jablonci nad Nisou. Ze 160 dotazníků se ke mně vrátilo pouze 60 vyplněných. Samotný fakt, že dotazník vyplnil tak malý počet rodičů svědčí o zájmu a spolupráci rodičů. Mým předpokladem byla větší spolupráce rodičů v alternativní MŠ, ale tento předpoklad se nenaplnil a účast rodičů byla nižší než v klasické MŠ.

Průzkum byl založen na komparaci preferovaných výchovných stylů rodičů z klasické mateřské školy (MŠ Mechová) a Montessori mateřské školy (MŠ Montessori). Porovnávána byla tedy klasická a alternativní mateřská škola.

6.3 Charakteristika porovnávaných Mateřských škol

MŠ Muchomůrka

Zřizovatelem je město Jablonec nad Nisou. Mateřská škola Muchomůrka se nachází na sídlišti města Jablonec nad Nisou – Mšeno. V okolí je Jablonecká přehrada, sportovní areál a lesy. Budova školy je tvořena dvěma pavilony. V každém pavilonu jsou dvě třídy a v suterénu budovy jídelna. Součástí je rozlehlá zahrada. Kapacita MŠ je 100 dětí. Ředitelkou je Irena Šolcová, zkušený pedagog s mnohaletou praxí a pedagogický sbor tvoří šest kvalifikovaných učitelek. Součástí personálu je i nepedagogický personál, který tvoří uklízečky, kuchařky a ekonomka. Každá třída obsahuje kuchyňku, jídelnu, hernu, šatnu, umývárnu a lehárnu. Třídy jsou vybaveny novým a moderním vybavením. V minulém roce byla nově vybavena i zahrada.

Mateřská škola je zaměřená na vedení dětí ke kladnému vztahu k přírodě. Děti se tak učí základům ekologie, pečovat o přírodu a poznávat ji i své já. Často pracují především s přírodním materiálem. Sama jsem měla možnost poznat MŠ Muchomůrku prostřednictvím praxí, které jsem zde vykonávala. Měla jsem tedy možnost sledovat práci učitelek s dětmi, která je velice dobrá, přátelská a vstřícná. Pedagogický i nepedagogický personál spolu spolupracují, takže se nemůže stát, že paní kuchařka bude nutit děti jíst, což jsem během mé praxe několikrát pozorovala v jiných mateřských školách. Přístup paní ředitelky k personálu je vstřícný a přátelský.

Paní ředitelka i třídní učitelky se snaží spolupracovat s rodiči, ale bohužel někteří nejsou tak ochotní spolupracovat, jak by si paní učitelky přáli. Tento fakt se odráží také v dotaznících, jejichž množství nebylo tak vysoké, jak jsem předpokládala. Přestože jsem v MŠ měla podporu celého personálu, naskytl se problém, že rodiče ve většině případů nejsou ochotni spolupracovat.

MŠ Montessori

Zřizovatelem této mateřské školy je také město Jablonec nad Nisou. Mateřská škola se nachází na kraji města v klidné části mezi obytnými domy. V těsné blízkosti jsou lesy a louky. Budova je ve stylu staré vily, ve které se nachází tři třídy po dvaceti dětech. Kapacita MŠ je tedy 60 dětí, které zde jsou i momentálně zapsané. Ve vyvýšeném přízemí je šatna, umývárna, WC a prostory dolní třídy. V mezipatře je opět WC. V prvním poschodí je ředitelna a prostory horních tříd, které jsou vzájemně propustné. Přilehlá zahrada, která je členěná a prostorná, je součástí komplexu. Pedagogický personál tvoří pět učitelek včetně paní ředitelky a nepedagogický personál se skládá z kuchařky, školnice a vedoucí stravování.

Školní vzdělávací program tvoří především pedagogika podle M.Montessori. Jako vedlejší dlouhodobý projekt je momentálně „Projekt MŇAM“, který se vztahuje k bio stravování a pěstování potravin i zvířat. MŠ také pořádá velké množství slavností a akcí pro rodiče i děti. V Montessori školce jsem nebyla na praxi, ale měla jsem možnost ji navštívit v podobě exkurze a návštěvy, přičemž jsem mohla pozorovat chování dětí i personálu a denní režim, který se hodně liší od klasické MŠ. Činnosti jsou také odlišné. Ve školce je přírodní klidné prostředí, přírodní materiály a pomůcky vyrobené M.Montessori. Osobně jsem postrádala veselé barvy, které se v prostorách těžce dohledávaly. Děti na mě působily klidně a tiše, až nepřírozeně. Každé dítě si pracovalo podle svého ve svém vlastním světě. Přišlo mi nepřírozené, že děti nezajímala naše přítomnost ve třídě. Každá činnost má svůj řád a postup a děti to respektují. Samostatně se pohybují po budově a dělají to, co je zrovna napadne. Samozřejmě ne celý den, ale jen po určitou dobu.

Pedagogové s rodiči pravidelně spolupracují a komunikují. Z toho důvodu jsem předpokládala, že mé dotazníkové šetření na této MŠ bude mít téměř sto procentní účast rodičů a personálu. Mýlila jsem se a dvě třetiny dotazníků se mi vrátilo k mému překvapení prázdných.

6.4 Stanovení otázek v dotazníku

Účelem dotazníku bylo ověření hypotéz výchovných preferencí rodičů předškolních dětí. Otázky tedy byly tvořeny k tomuto tématu. Hlavními body výzkumu je:

- Výchovné styly a metody rodičů
- Způsoby komunikace mezi školou rodiči a dětmi
- Postoj k alternativním školám
- Výběr mateřské školy

Základní hypotézy vztahující se k cíli dotazníkového šetření byly:

1. Alternativní MŠ nejsou u rodičů z klasických škol příliš známé, ani dostupné.
2. Rodiče v alternativních školách spolupracují se školou více než rodiče z klasických mateřských škol.
3. Rodiče z klasické MŠ vybírají mateřskou školu podle vzdálenosti od jejich bydliště a rodiče z alternativních škol se o výběr MŠ zajímají více.
4. Děti tráví volný čas sledováním DVD a televize.

6.5 Metoda a technika sběru informací

Tento průzkum byl založen na kvantitativní metodě sběru informací. Metoda matematicko-statistická byla využita k vyhodnocení. K tomuto průzkumu byla využita metoda dotazníku. Dotazník byl složen ze 14 otázek. Otázky mají různý počet možných odpovědí pohybující se od tří do osmi. Ve většině otázek, kromě dvou, mohou respondenti zvolit libovolný počet odpovědí. Odpovědi jsou tvořeny jako uzavřené, ale u některých otázek se nabízí odpověď formulovaná jako „jiná možnost“, která umožňuje otevřenou

odpověď. Dotazník (viz příloha č.1). Respondenti vyplňovali dotazník anonymně a dobrovolně.

S dotazníkovým šetřením mi vypomohli paní učitelky a ředitelky z MŠ Mechová a MŠ Montessori v Jablonci nad Nisou. Dotazníky byly rodičům nabízeny během ranních příchodů i odpoledních odchodů s dětmi. Dotazníky byly v obou mateřských školách poskytnuty v tištěné podobě po dobu jednoho týdne v měsíci květnu 2010. Počet dotazníků souhlasil s počtem dětí zapsaných v jednotlivých mateřských školách. V MŠ Mechová, jakožto zástupce klasické MŠ, bylo k dispozici 100 dotazníků s navráceným počtem 40 vyplněných dotazníků. V alternativní MŠ Montessori bylo poskytnuto 60 dotazníků s návratností 20 vyplněných dotazníků. Celkový počet navrácených vyplněných dotazníků byl 60. Výsledky jsou tedy vypovídající o jednotlivých typech škol a přístupu rodičů, ale nejsou díky malému počtu zcela relevantní.

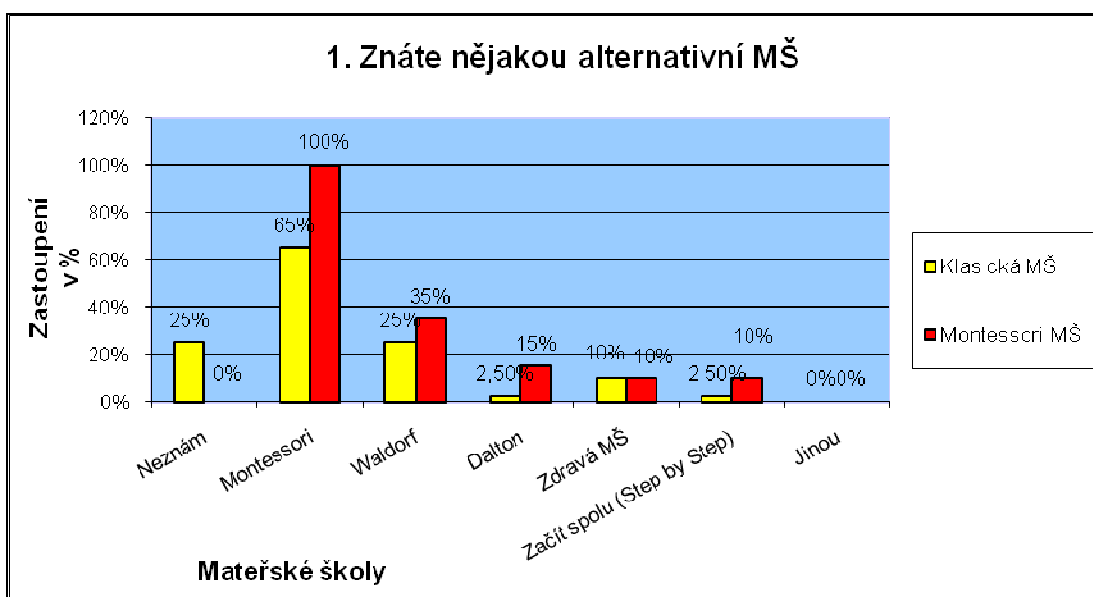
Cílovou skupinou byli rodiče předškolních dětí v klasické a alternativní škole. Tyto dvě skupiny se následně porovnávají.

6.6 Prezentace výsledků dotazníkového šetření

Výsledky jsou zobrazeny v grafech na základě počtu shodných odpovědí v jednotlivých otázkách. Cílové porovnávané skupiny jsou rodiče dětí ze dvou mateřských škol. Z MŠ Montessori, zástupce alternativních škol, a klasické MŠ Muchomůrka.

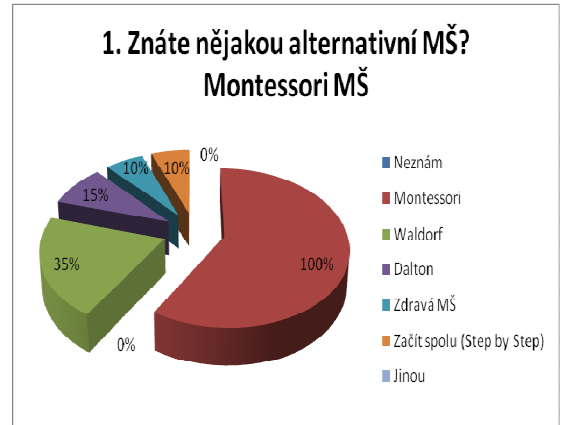
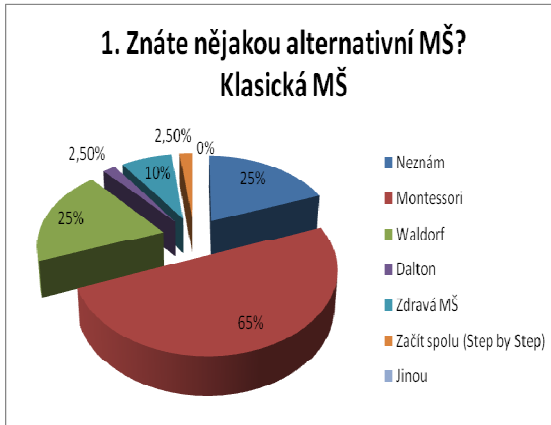
1. Znáte nějakou alternativní MŠ?

- Neznám
- Montessori
- Waldorf
- Dalton
- Zdravá MŠ
- Začít spolu (Step by Step)
- Jinou.....

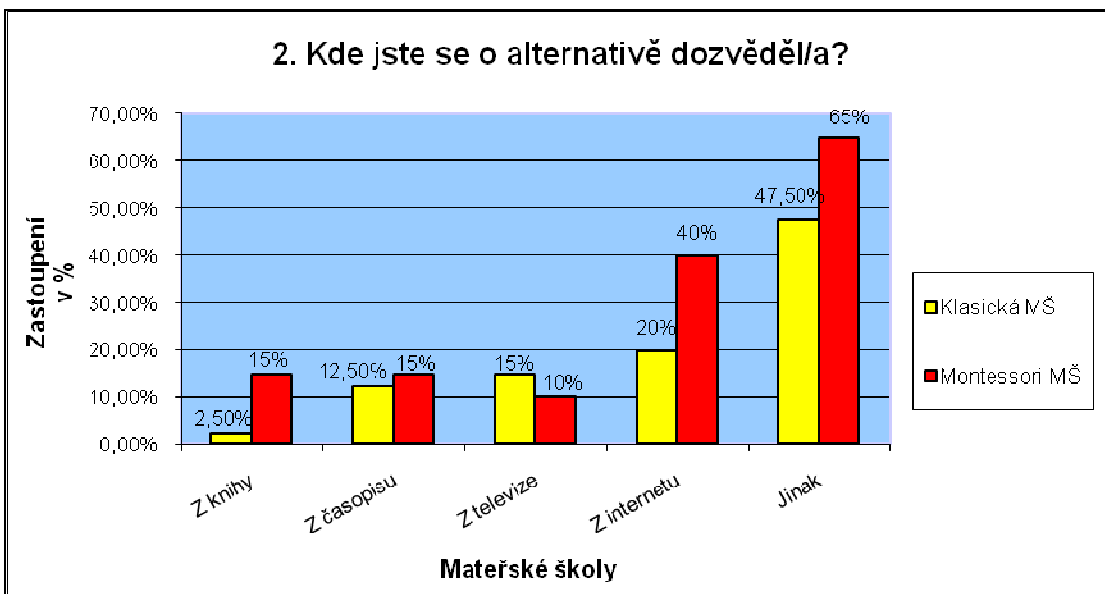
Hned u první otázky si můžeme všimnout, že je velký rozdíl mezi rodiči z klasické a alternativní MŠ. Není překvapením, že 100% rodičů z Montessori MŠ tuto alternativu zná, ale je zajímavé, že 25% rodičů z klasické MŠ, nezná žádnou alternativu a nikdy o ní neslyšeli. Nejznámější je z obou pohledů alternativní mateřská škola Montessori. Důležité hledisko je, že tato alternativě je ve stejném městě jako klasická MŠ. Je tedy předpoklad, že více lidí bude tuto alternativu znát. Obecně rodiče, kteří dají své dítě do alternativní MŠ, se o různé alternativy zajímají více, než ostatní rodiče. Na vině by mohla být špatná

informovanost veřejnosti o těchto alternativních možnostech, malý počet alternativních mateřských škol, nebo nezáměr rodičů o toto téma. Podrobnosti jsou zřetelnější v dalších grafech.

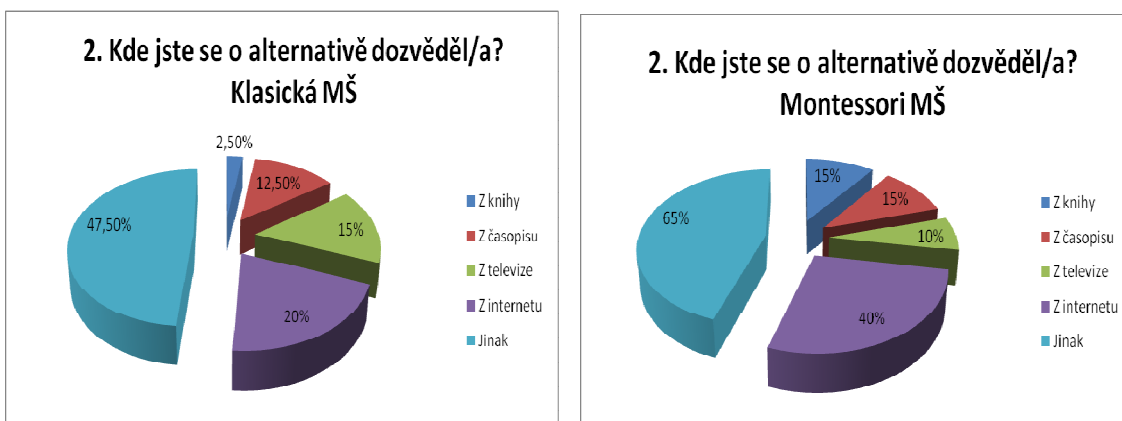
2. Kde jste se o alternativě dozvěděl/a?

- Z knihy
- Z časopisu
- Z televize
- Z internetu
- Jinak.....

Vzhledem k tomu, že nejvíce dotazovaných zvolilo možnost jinak, jsem dospěla k závěru, že mohlo být na výběr více možností. Na druhou stranu mohli rodiče popravdě a svými slovy napsat, kde se o alternativě dozvěděli. Překvapil mě také fakt, že se rodiče z Montessori ve 40ti% dočetli o MŠ na internetu. Z grafu je také znatelné, že větší zájem o poznávání alternativ mají rodiče z MŠ Montessori.

Z jiných odpovědí vyplývá, že většina lidí se dozvěděla o alternativní mateřské škole při komunikaci s jinými lidmi. Většinou od kamarádků, známých nebo příbuzných. Někteří tak díky vlastní aktivitě a zájmu přímo v mateřské škole nebo při studiu. Fakt je také ten, že alternativní MŠ je ve stejném městě, takže mají rodiče větší možnost se o ní dozvědět.

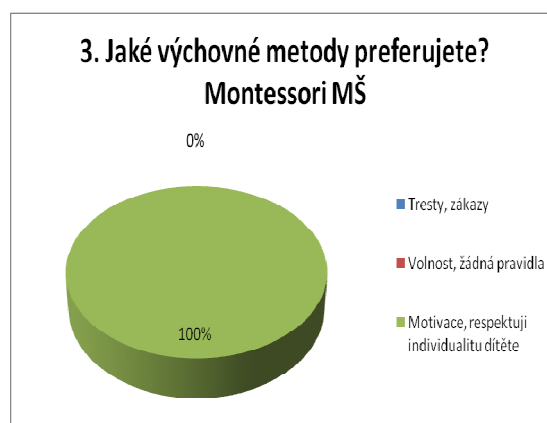
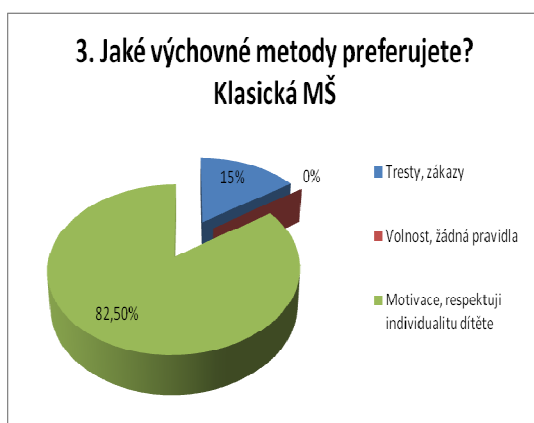
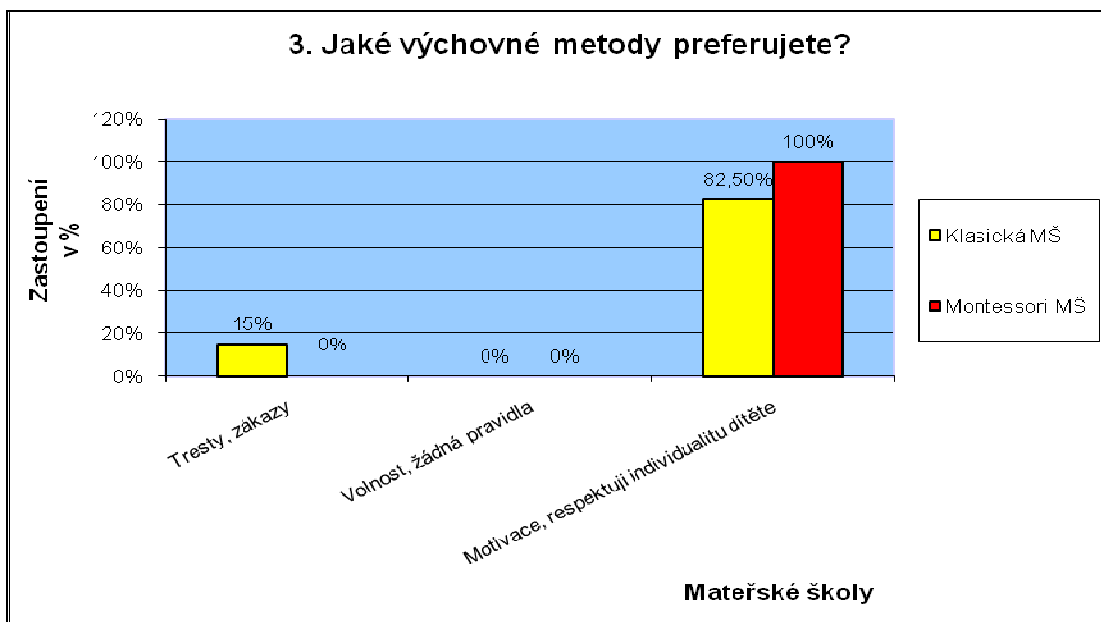

3. Jaké výchovné metody preferujete? (pouze jedna odpověď)

- Tresty, zákazy
- Volnost, žádná pravidla
- Motivace, respektují individualitu dítěte

Tyto otázky byly takto postaveny proto, aby nahradily pojmy autoritativní, liberální a demokratický styl výchovy. Zvolila jsem pouze jednu možnost, aby bylo z odpovědí znatelné, který výchovný styl rodiče preferují.

Z průzkumu vyplývá, že 100% rodičů, kteří mají své děti v alternativní škole, preferuje demokratický styl výchovy. V klasické MŠ preferuje demokratický přístup 82,5%, autoritativní styl výchovy je blízky 15% a někteří na tuto otázku neodpověděli. Z toho plyne, že rodiče z alternativní školy odmítají tresty a zákazy a dávají přednost respektování individuality dítěte.

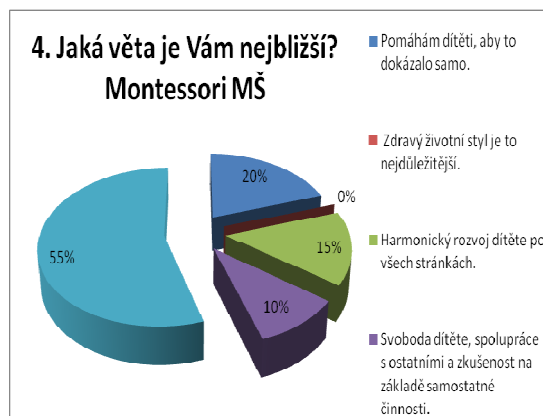
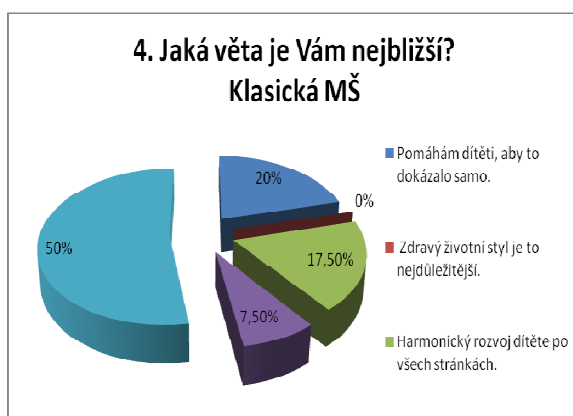
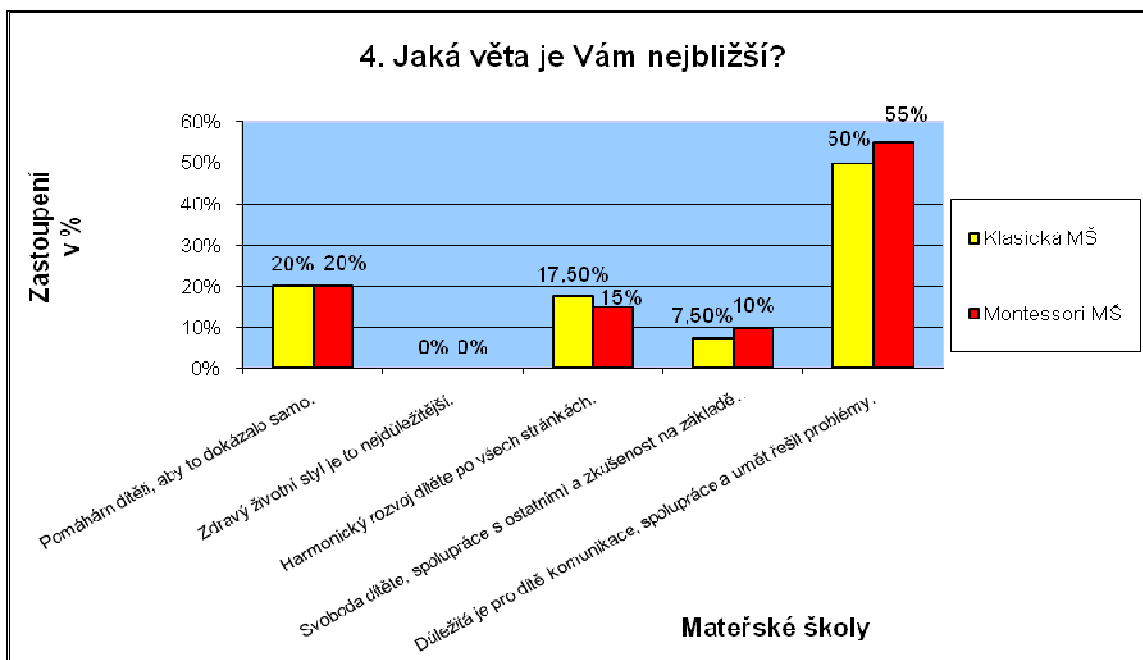

4. Jaká věta je Vám nejbližší? (pouze jedna odpověď)

- Pomáhám dítěti, aby to dokázalo samo.
- Zdravý životní styl je to nejdůležitější.
- Harmonický rozvoj dítěte po všech stránkách.
- Svoboda dítěte, spolupráce s ostatními a zkušenost na základě samostatné činnosti.
- Důležitá je pro dítě komunikace, spolupráce a umět řešit problémy.

Každá možnost v této otázce představuje hlavní myšlenku jedné z alternativních škol. V pořadí od shora dolů je to Montessori, Zdravá MŠ, Waldorf, Dalton a Začít spolu. Podle odpovědi by tedy mělo být zřejmé, která alternativa by měla být rodičům nejbližší.

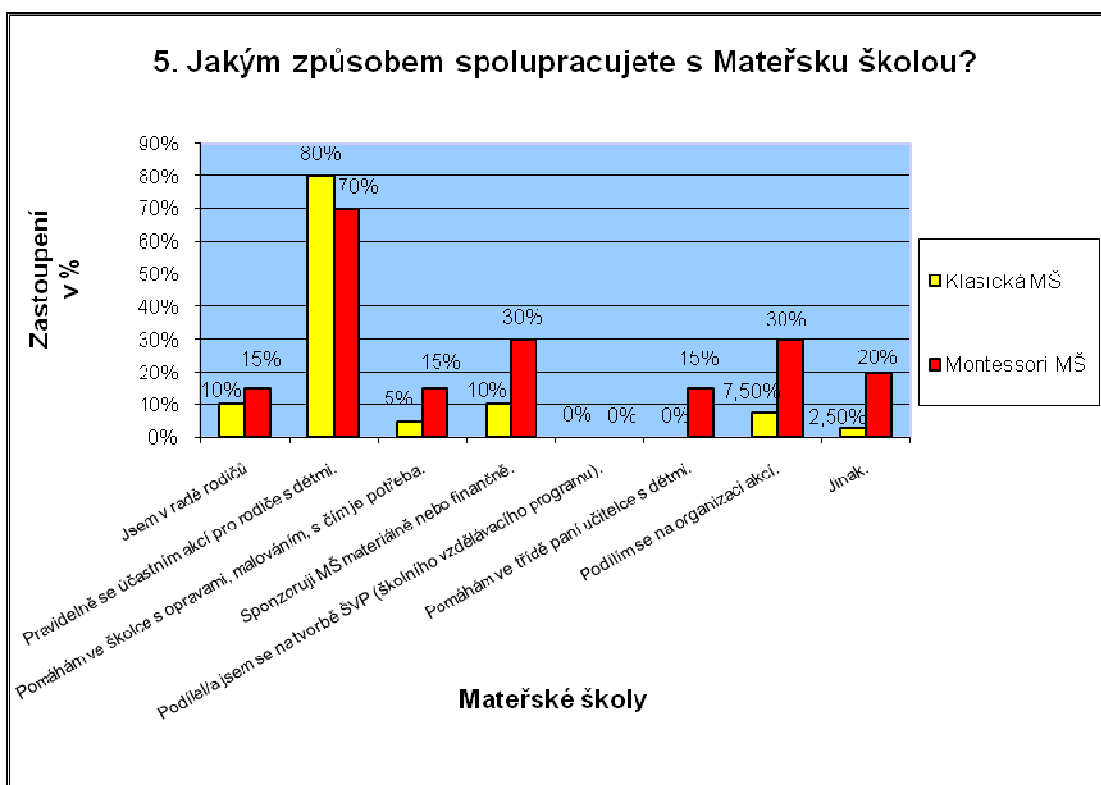
Předpokládala jsem, že rodiče z Montessori MŠ budou preferovat první možnost, ale není tomu tak. Počet odpovědí je 20% a je shodný s odpověďmi v klasické MŠ. Waldorfskou filosofií by preferovalo 17,5% rodičů z KMŠ (klasická mateřská škola) a 15% z MMŠ (Montessori mateřská škola). Malou část příznivců si získal i Daltonska škola se svou filosofií pohybující se do 10%. Nejoblíbenější byla poslední možnost směřovaná k programu Začít spolu. Rodiče v MMŠ tuto možnost zvolili více než z poloviny, tedy 55%. V KMŠ zvolilo poslední možnost o 5% méně rodičů, tedy 50%. Z této otázky tedy vyplývá, že podle všech rodičů je pro děti důležitá komunikace, spolupráce a umět řešit problémy.

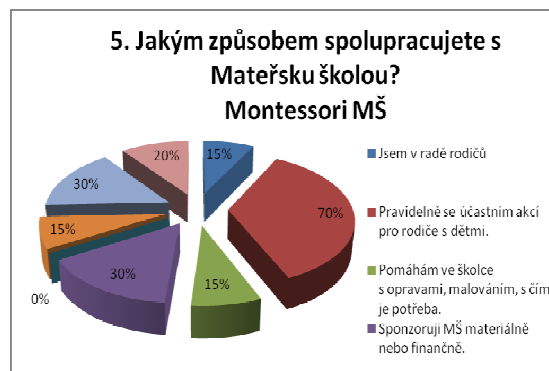
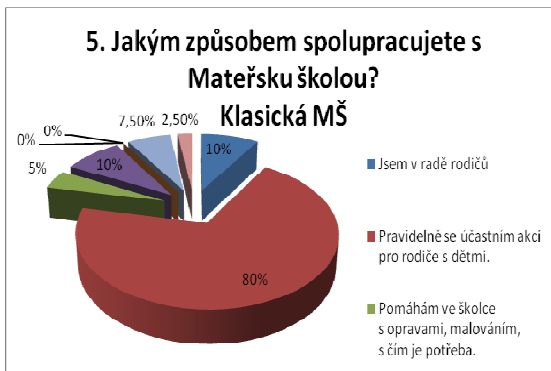

5. Jakým způsobem spolupracujete s Mateřskou školou?

- Jsem v radě rodičů
- Pravidelně se účastním akcí pro rodiče s dětmi.
- Pomáhám ve školce s opravami, malováním, s čím je potřeba.
- Sponzoruji MŠ materiálně nebo finančně.
- Podílel/a jsem se na tvorbě ŠVP (školního vzdělávacího programu).
- Pomáhám ve třídě paní učitelce s dětmi.
- Podílím se na organizaci akcí.
- Jinak.....

Z celkového grafu vyplývá, že obecně více spolupracují se školou rodiče z alternativní MŠ. Spolupracují ve větší míře i více různými způsoby. V 15ti% rodiče z alternativní školy pomáhají ve třídě paní učitelce s dětmi, zatímco v klasické MŠ ani jeden z rodičů. S pořádáním akcí pomáhá 30% rodičů z MMŠ oproti 7,5ti% z KMŠ. Další nezanedbatelný rozdíl je i ve finanční a materiální pomoci. 30% rodičů z MMŠ sponzoruje nějakým způsobem školu, zatímco v KMŠ je to pouze 10% rodičů. Rodiče z KMŠ se v 80% hlásí k účasti na akcích pro rodiče s dětmi, zatímco rodiče z Montessori mateřské školy o něco méně, v 70ti%.

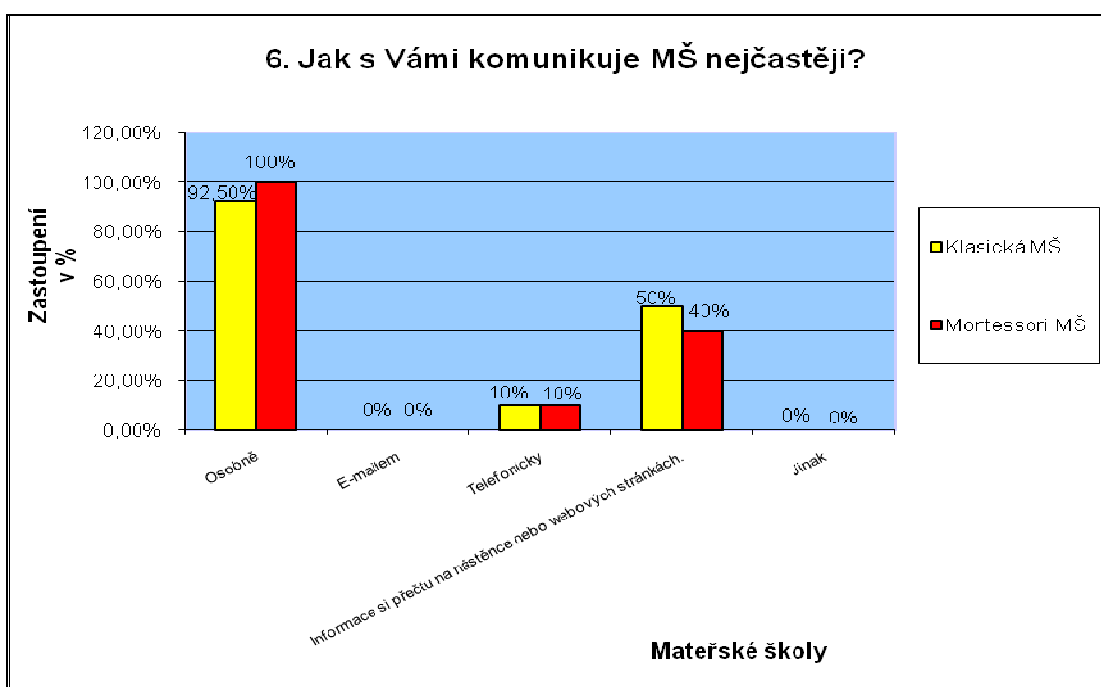

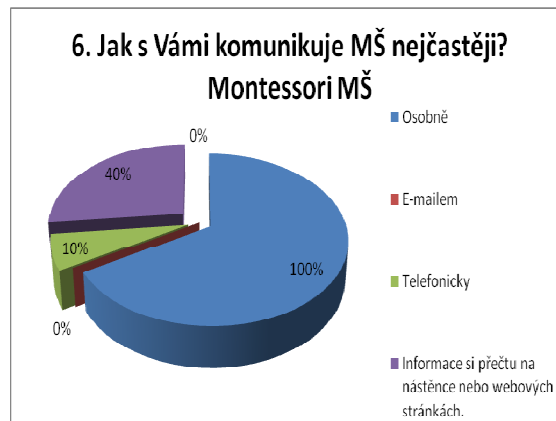
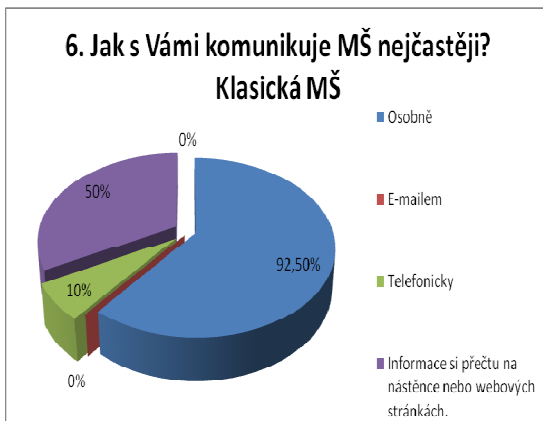

6. Jak s Vámi komunikuje MŠ nejčastěji?

- Osobně
- E-mailem
- Telefonicky
- Informace si přečtu na nástěnce nebo webových stránkách
- Jinak.....

Z grafu můžeme vyčíst, že obě mateřské školy komunikují s rodiči podobnou mírou. O několik procent se liší pouze způsoby komunikace. Překvapila mě vysoká míra osobní komunikace, přičemž v MMŠ je to 100% a v KMŠ pouze o 7,5% méně. Informace na nástěnce nebo webových stránkách si přečte 50% rodičů v klasické MŠ a 40% rodičů z alternativní školy. V 10ti% mateřské školy kontaktují rodiče telefonicky.

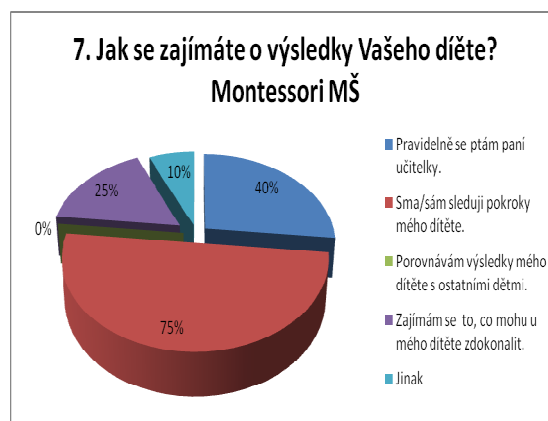
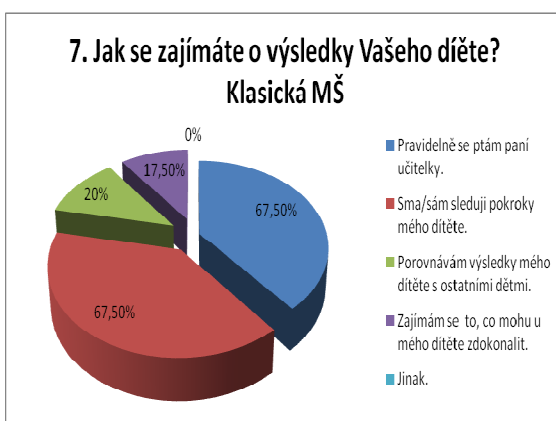

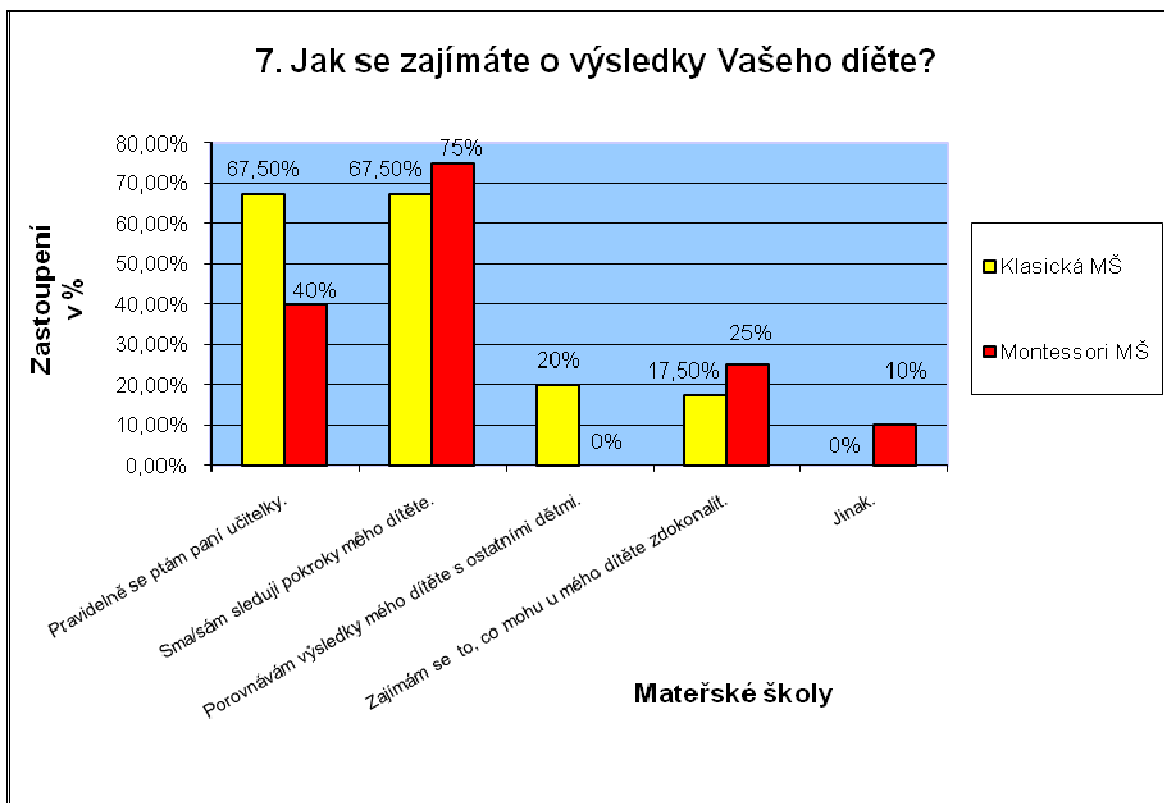

7. Jak se zajímáte o výsledky Vašeho dítěte?

- Pravidelně se ptám paní učitelky.
- Sama/sám sleduji pokroky mého dítěte.
- Porovnávám výsledky mého dítěte s ostatními dětmi.
- Zajímám se o to, co mohu u mého dítěte zdokonalit.
- Jinak.....

Z následujícího grafu můžeme pozorovat, že 67,5% rodičů z KMŠ se zajímá o výsledky svého dítěte tak, že se pravidelně ptají paní učitelky a sami sledují výsledky svých dětí, 20% potom porovnává výsledky svého dítěte s jinými dětmi, v čemž je rozdíl oproti rodičům z Montessori, kteří výsledky svého dítěte neporovnávají vůbec. Místo toho sami pozorují pokroky svého dítěte až v 75% a pravidelně se ptá paní učitelky 20% rodičů. O to, co mohou u dítěte zdokonalit, se zajímá překvapujících 25% v MMŠ a 17,5% v KMŠ. 10% rodičů z MMŠ zvolilo jinou odpověď, kterou bylo například to, že pozorují své dítě.

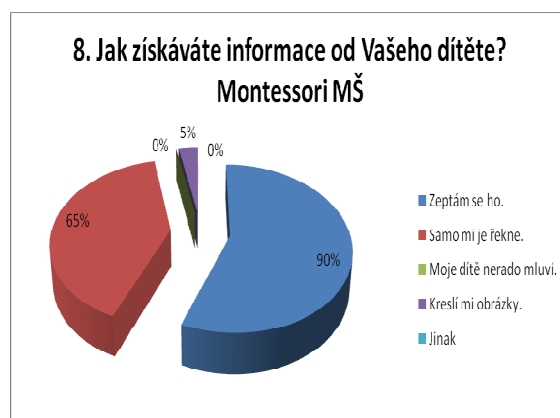
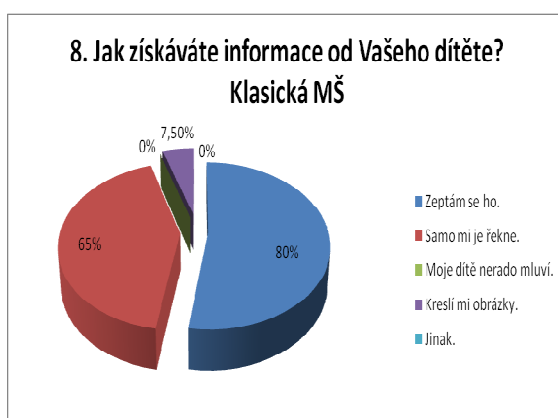
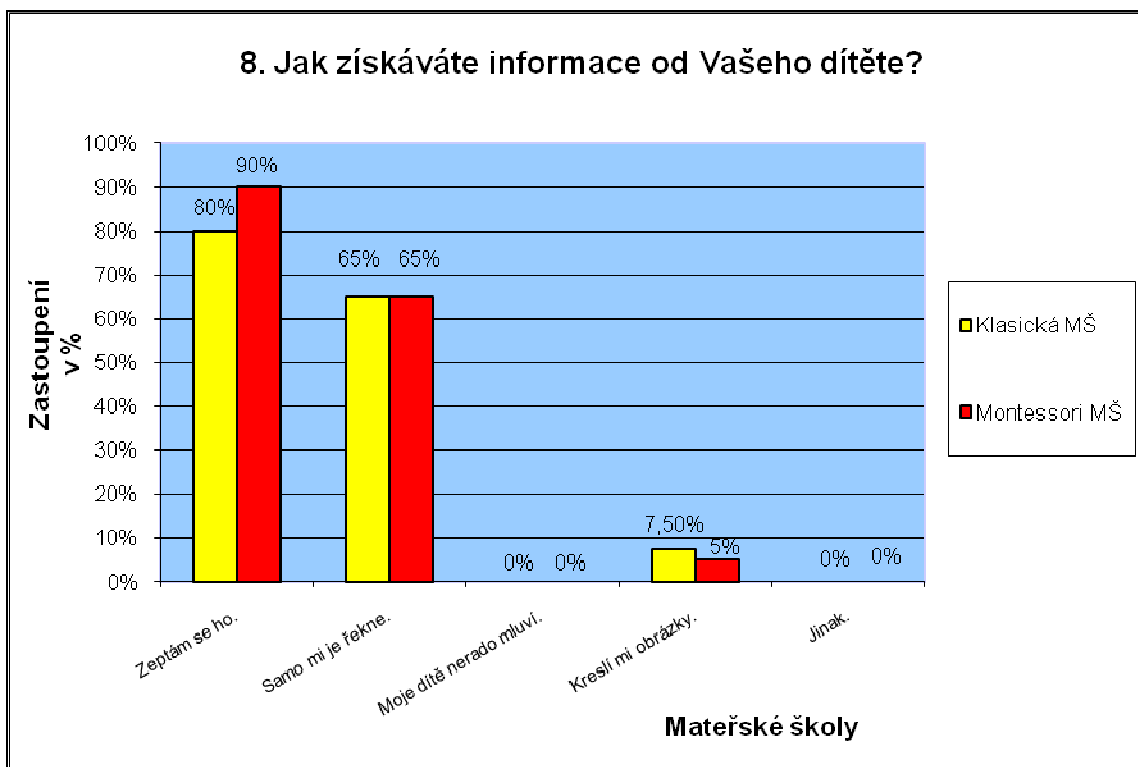

8. Jak získáváte informace od Vašeho dítěte?

- Zeptám se ho.
- Samo mi je řekne.
- Moje dítě nerado mluví.
- Kreslí mi obrázky.
- Jinak.....

Většina rodičů z obou mateřských škol s rozdílem 10% se dítěte zeptá, pokud chce získat nějakou informaci. Druhá nejčastější a procentuálně stejná odpověď byla, že dítě řekne rodičům informaci samo bez jejich popudu. V několika procentech se také objevilo, že rodiče získávají informace od svých dětí z obrázků. Pravděpodobně pomocí diagnostiky dětské kresby.

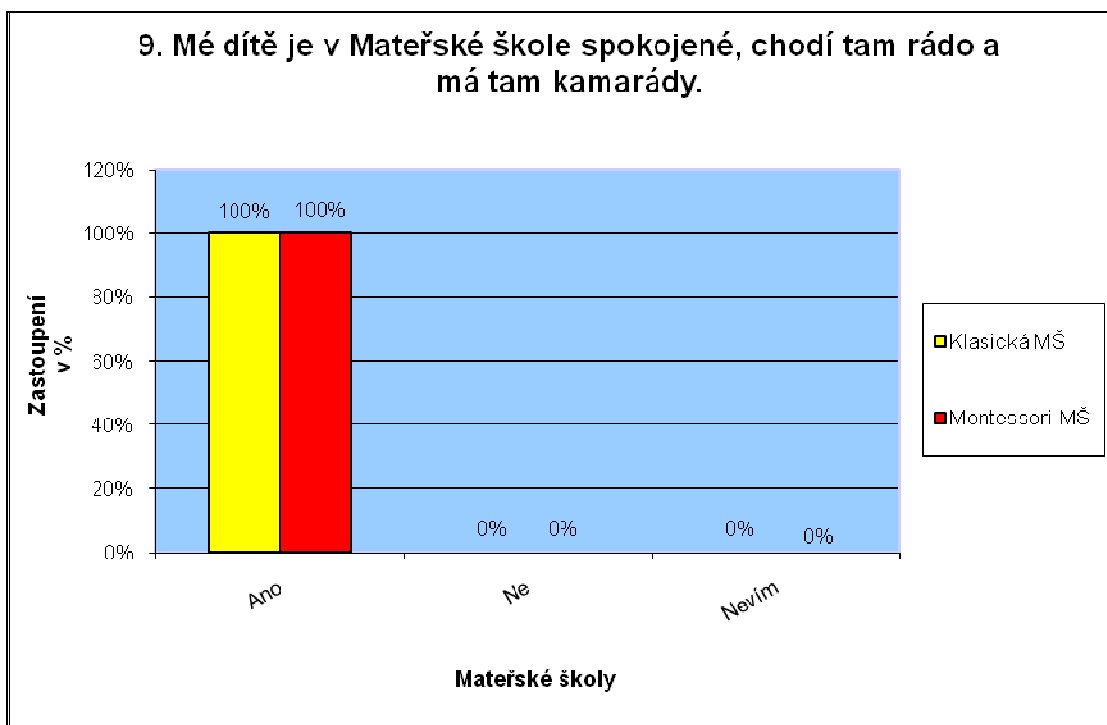

9. Mé dítě je v Mateřské škole spokojené, chodí tam rádo a má tam kamarády.

- Ano
- Ne
- Nevím

Tato otázka byla předem téměř jasná. Můj předpoklad se tedy potvrdil a 100% rodičů v obou dotazovaných skupinách odpovědělo kladně. Tudíž podle tohoto výzkumu

jsou děti v jakékoli mateřské škole spokojené bez ohledu na to, jestli je to klasická, nebo alternativní MŠ. Otázkou je, zda by rodiče negativní odpověď zaznamenali. V jednom dotazníku maminka poznamenala, že by dítě bylo raději doma s ní.

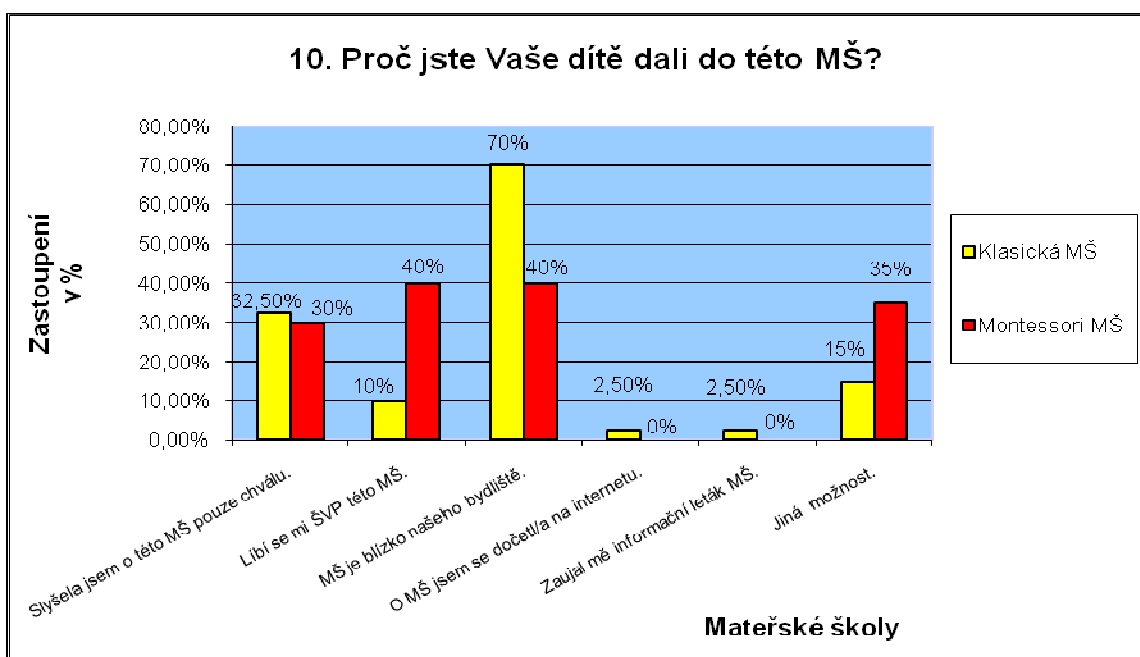

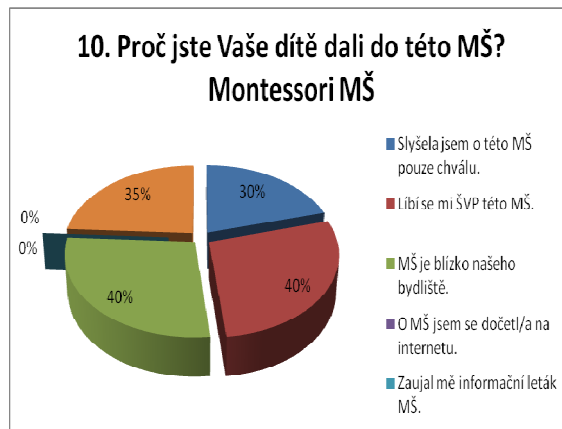
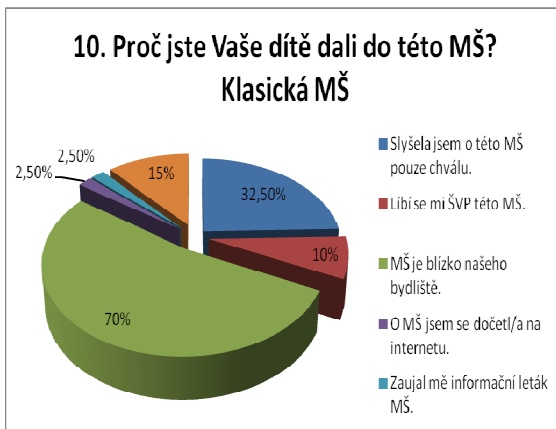
10. Proč jste Vaše dítě dali do této MŠ?

- Slyšela jsem o této MŠ pouze chválu.
- Líbí se mi ŠVP této MŠ.
- MŠ je blízko našeho bydliště.
- O MŠ jsem se dočetl/a na internetu.
- Zaujal mě informační leták MŠ.
- Jiná možnost.....

U tohoto grafu jsou výsledky rozdílné. Rodiče z klasické MŠ dali své dítě do této MŠ v 70ti% z důvodu, že je blízko bydliště oproti MMŠ, kde tato odpověď tvoří 40%. 32,5% rodičů z KMŠ sem dalo děti proto, že na mateřskou školu slyšeli chválu, což je ještě vyšší počet, než 30% rodičů z MMŠ. 10% rodičů se líbí ŠVP MŠ Mechová, zatímco ŠVP v MMŠ se líbil 40% rodičů. V dotaznících z obou mateřských škol se také objevily jiné odpovědi. Mezi tyto faktory pro výběr patří v klasické MŠ to, že maminka sama navštěvovala tuto MŠ nebo měli v MŠ starší dítě, čili podstatný faktor pro výběr byla vlastní zkušenost. V MMŠ byl důležitý faktor pro výběr taktéž osobní zkušenost se staršími dětmi nebo zkušenost matky, která s dětmi ve třídě po dobu jednoho roku pobývala. Dokonce se objevily odpovědi, jako návrh na výchovu doma, že je to jediná správná možnost nebo že je zde dobrý přístup k dětem.

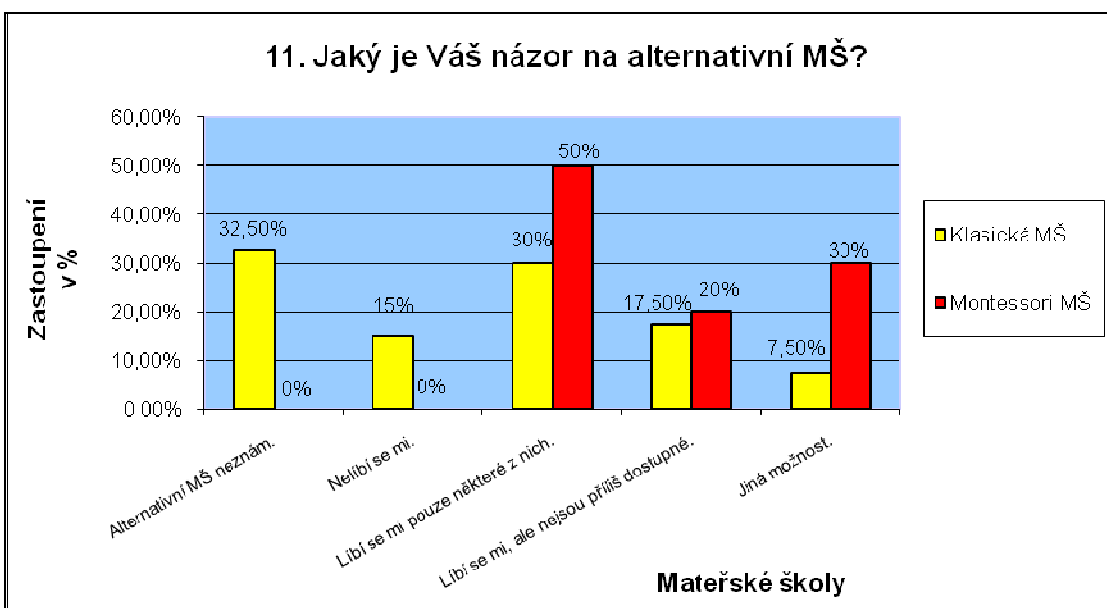
Na základě tohoto dotazníkového šetření rodiče z klasické mateřské školy vybírají nejčastěji MŠ podle vzdálenosti od jejich bydliště a někteří podle doporučení. Malé procento rodičů z KMŠ dalo své dítě do této MŠ z důvodu, že se o školce dočetli na internetu nebo je zaujal informační leták. V MMŠ vybírali rodiče podle ŠVP, vzdálenosti od bydliště, dobrých referencí a osobní zkušenosti.

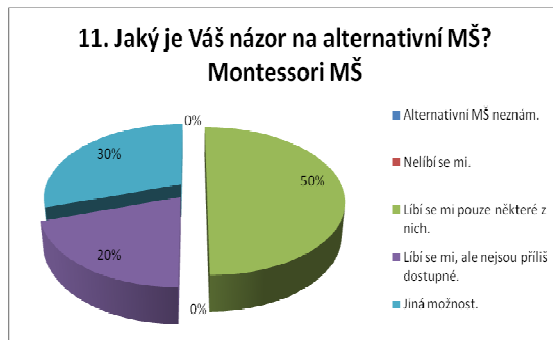
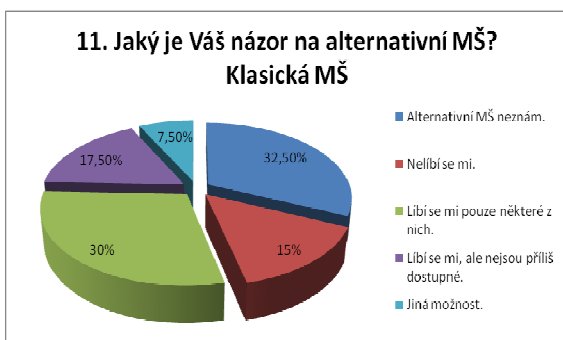
11. Jaký je Váš názor na alternativní MŠ?

- Alternativní MŠ neznám.
- Nelíbí se mi.
- Líbí se mi pouze některé z nich.
- Líbí se mi, ale nejsou příliš dostupné.
- Jiná možnost.....

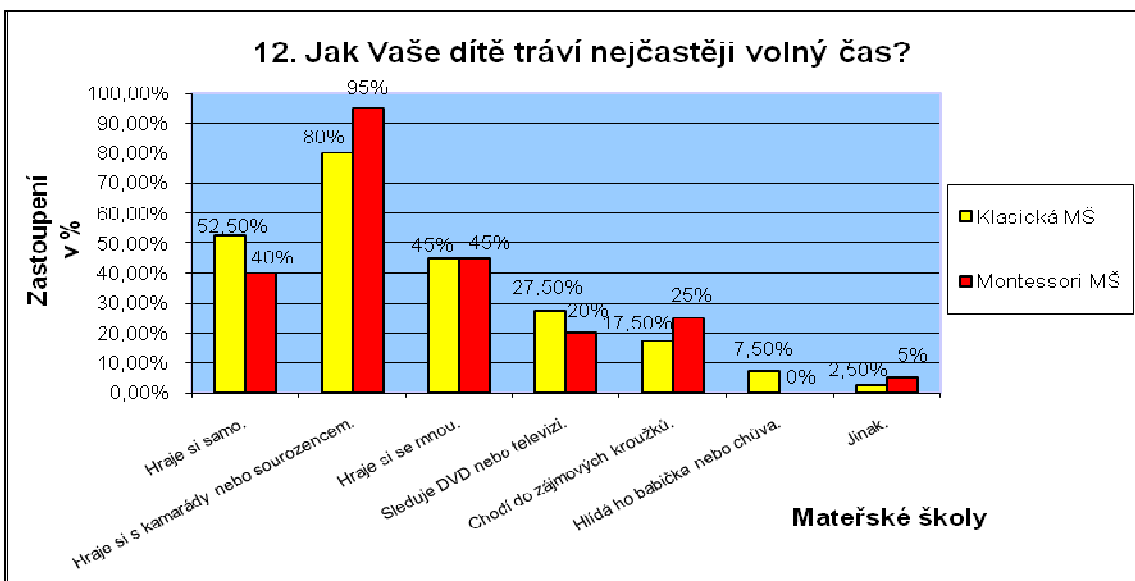
V grafu jedenácté otázky je jasně vidět rozčlenění názorů rodičů z klasických a alternativních mateřských škol. 32,5% rodičů z klasické mateřské školy alternativní školy vůbec nezná a dalším 15% se nelíbí. Na odpověď, že se líbí pouze některé z alternativ reagovalo 50% rodičů z MŠ Montessori a 30% z MŠ Muchomůrka. S tvrzením, že mateřské

školy nejsou příliš dostupné souhlasí 20% rodičů z MMŠ a 17,5% rodičů z KMŠ. Jinou možnost zvolilo 30% rodičů z MMŠ a jejich odpovědi byli například: „Znám pouze Montessori a jsem spokojená.“, „Bylo by dobré, kdyby přibývaly“, „Je mi blízká Montessori filosofie...“, „Je dobře, že si rodiče mohou vybrat“ nebo „Jediná správná možnost“. V KMŠ zazněly odpovědi jako: „ Nemám zkušenost na posouzení“ nebo „Zajímají mě , líbila by se mi kombinace různých alternativ v tradiční MŠ.“

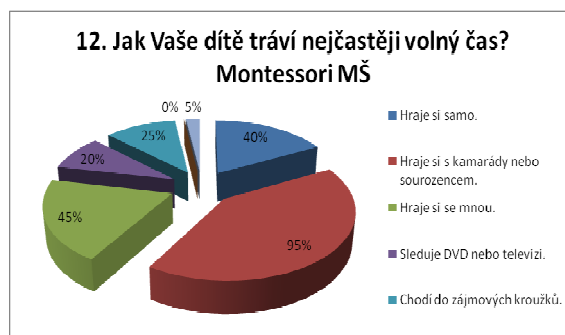
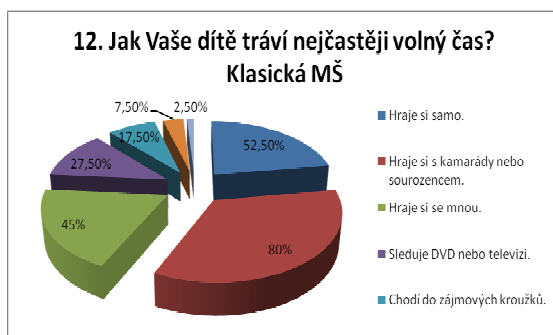

12. Jak Vaše dítě tráví nejčastěji volný čas?

- Hraje si samo.
- Hraje si s kamarády nebo sourozencem.
- Hraje si se mnou.
- Sleduje DVD nebo televizi.
- Chodí do zájmových kroužků.
- Hlídá ho babička nebo chůva.
- Jinak.....

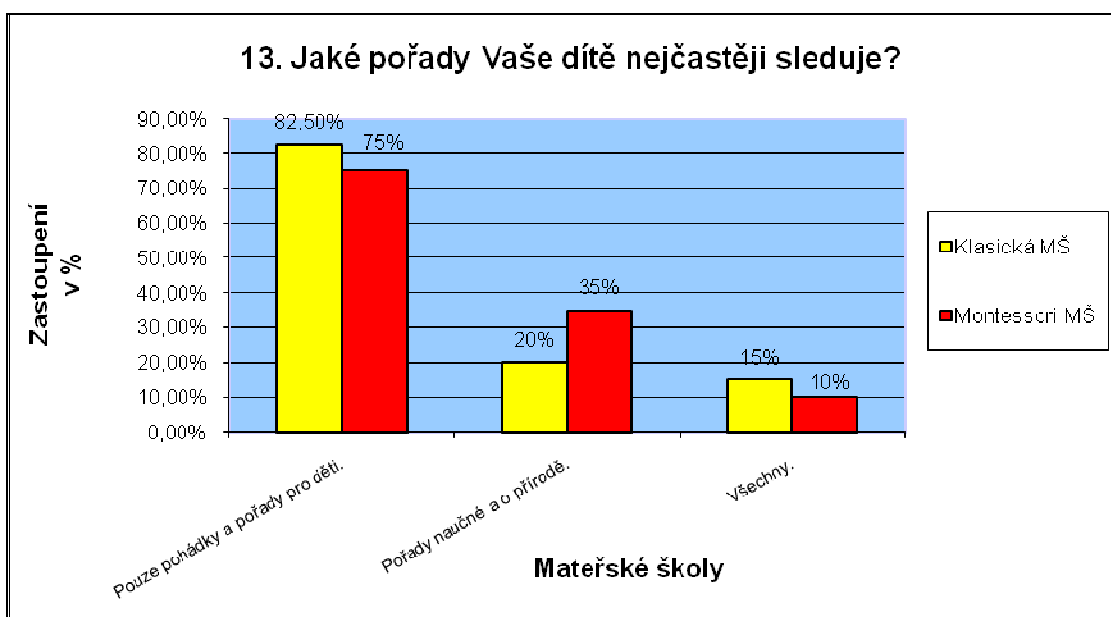

Volný čas dětí se rapidně neliší. Největší počet procent u obou dotazovaných skupin se týká možnosti, že si dítě hraje s kamarády nebo sourozencem. Následuje hra s matkou 45% a samostatná hra dítěte v KMŠ 52,5% a 40% v alternativní MŠ. Televizi nebo DVD k mému překvapení sleduje ve volném čase pouze 27,5% dětí KMŠ a 20% dětí z MMŠ. Kroužky navštěvuje o 7,5% více dětí z MŠ Montessori než z klasické mateřské školy. V několika dotaznících z KMŠ byla zvolena také možnost, že dítě hlídá babička (chůva byla rodiči vyškrtuta). Z výsledků této otázky tedy plyne, že si děti v obou zvolených mateřských školách převážně ve svém volném čase hrají.

13. Jaké pořady Vaše dítě nejčastěji sleduje?

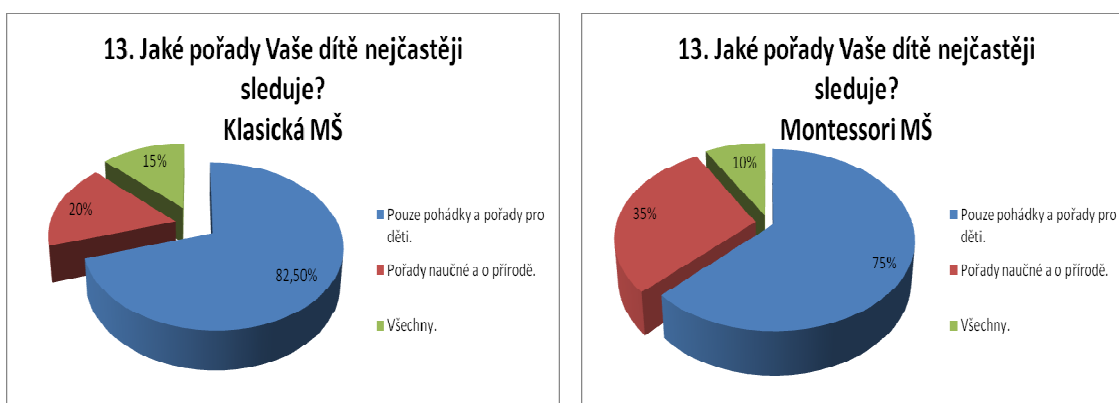
- Pouze pohádky a pořady pro děti.
- Pořady naučné a o přírodě.
- Všechny.

V minulé otázce většina rodičů neoznačilo možnost sledování a DVD ve volném čase, zatímco u otázky č. 13 většina rodičů vybrala sledované pořady. Z toho plynou závěry, že buď děti nesledují televizi příliš často, nebo rodiče tento fakt zatajili a snažili se volný čas dětí přikrášlit.

Z grafů je zřetelné, že nejsledovanější pořady u obou skupin jsou pohádky a pořady pro děti. Rodiče z KMŠ tuto možnost označili až 82,5%. Pořady naučné a o přírodě sleduje pro změnu vyšší počet dětí z MŠ Montessori, ve 35%, což je o 15% více, než v klasické mateřské škole. Všechny pořady v televizi sleduje 15% dětí v KMŠ a 10% v MMŠ.

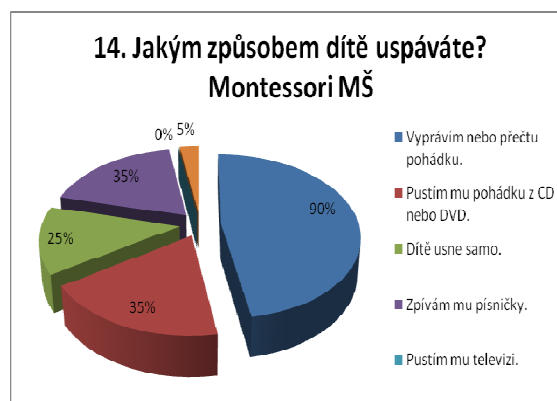
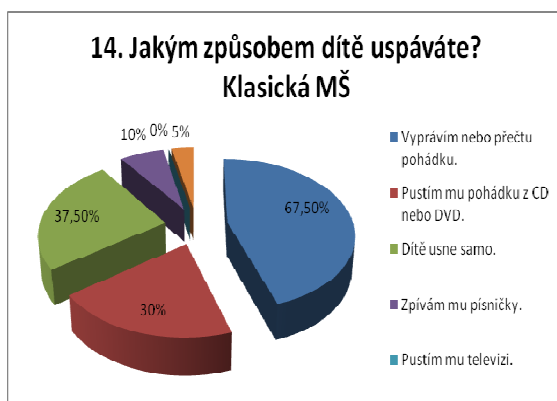
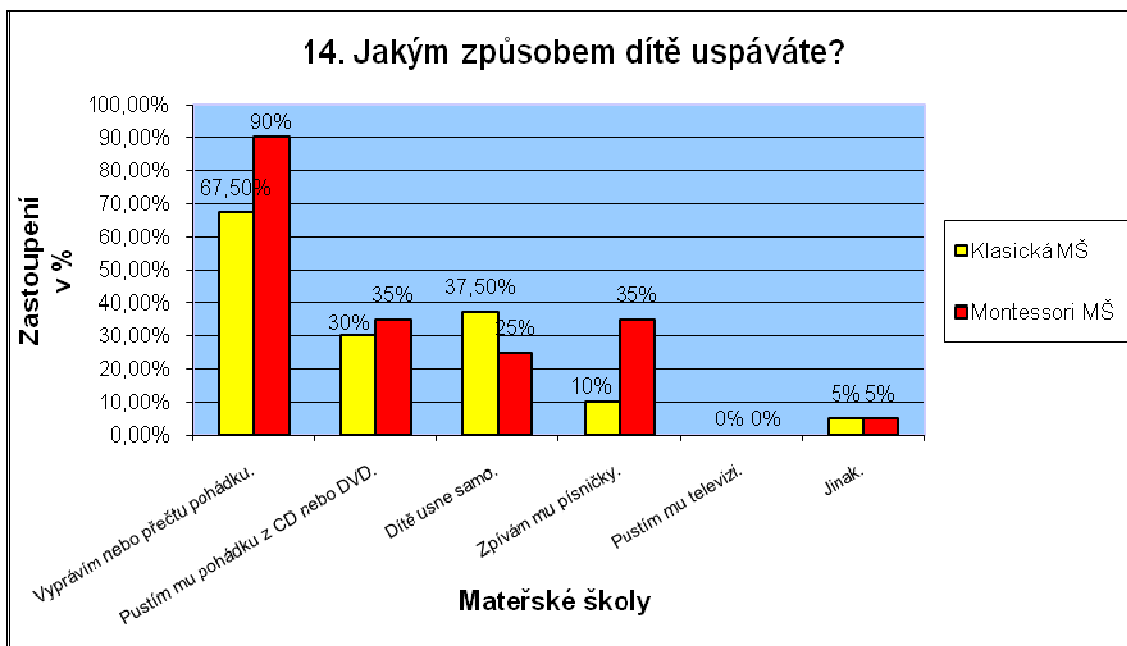
V jednom dotazníku z MMŠ mě zaskočila odpověď, že doma nemají TV.

14. Jakým způsobem dítě uspáváte?

- Vyprávím nebo přečtu pohádku.
- Pustím mu pohádku z CD nebo DVD.
- Dítě usne samo.
- Zpívám mu písničky.
- Pustím mu televizi.
- Jinak.....

Vzhledem ke grafu k této otázce si můžeme všimnout, že nejčastější metodou pro uspávání dětí je vyprávění nebo čtení pohádky. V Klasické MŠ je to 90% a v alternativní MŠ 67,5%. V Počtu 37,5% v KMŠ usne dítě samo a 35% rodičů z alternativní školy zpívá dětem před spaním písničku. Naopak 25% dětí v MMŠ usne samo a pouze 10% rodičů z KMŠ zpívá dětem před spaním písničky. Ve 30% v KMŠ a 35% v MMŠ uspávají děti rodiče pomocí CD nebo DVD.

6.7. Závěr dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření prokázali, že je v některých bodech rozdíl mezi výchovnými preferencemi rodičů z klasické a alternativní mateřské školy. Důležitým faktorem v přístupu a spolupráci rodičů je i samotné vyplnění dotazníků. Předpokládala jsem, že rodiče z alternativní školy budou mít větší zájem o spolupráci, ale mýlila jsem se. Z mateřské školy Montessori jsem obdržela pouze 33% vyplněných dotazníků. Fakt je zde ten, že jsem nebyla v této mateřské škole na praxi, tudíž zde nemám tak dobré vztahy s personálem, jako v MŠ Muchomůrka, kde jsem praxi absolvovala několikrát a s personálem mám velice dobré vztahy. V této MŠ jsem předpokládala také vyšší počet vyplněných dotazníků, ale 40% je stále více, než v MŠ Montessori. Dalším ovlivňujícím faktorem by mohlo být zkrášlování odpovědí rodičů s pocitem, že tak by to mělo být.

Fakt, že alternativní školy nejsou příliš známé, mi potvrdily výsledky otázek č. 1, 2 a 11. Dostupnost se nastínila v otázce č. 11, kde téměř shodný počet dotazovaných z obou skupin toto tvrzení potvrdilo. Hypotéza, že veřejnost je o alternativách málo informovaná a jsou málo dostupné, se mi potvrdila. Také vzhledem k informovanosti, téměř polovina rodičů z klasické mateřské školy alternativy nezná, nebo má k nim negativní vztah. Rodiče dětí v alternativní škole preferují některé typy alternativních škol, líbí se jim a jsou s Montessori výchovou spokojeni. Nejčastěji se obě skupiny respondentů o alternativních školách dozvěděli z komunikace s jinými lidmi, což jsem mezi možnosti nezařadila. Rodiče z Montessori MŠ jako druhou nejčastější informační cestu zvolilo k mému překvapení internet.

Tvrzení, že rodiče z alternativních mateřských škol spolupracují více, se také potvrdilo. Tentokrát v otázce č. 5., kde zjišťujeme, že v MŠ Muchomůrka se většina rodičů účastní pouze připravených akcí pro rodiče s dětmi, pouze z malé části spolupracují jiným způsobem a někteří dokonce nespolečně vůbec. Zatímco rodiče v MŠ Montessori spolupracují v průměru dvěma způsoby současně. Nejčastěji se účastní akcí pro rodiče s dětmi, podílí se na organizaci a sponzorují mateřskou školu.

Má hypotéza, že rodiče z klasické MŠ vybírají mateřskou školu podle vzdálenosti od jejich bydliště, se v dotazníkovém průzkumu potvrdila v 70ti%. Následoval důvod, že slyšeli o MŠ pouze chválu. Druhá část mé domněnky o alternativních školách se také částečně potvrdila. Rodiče do MŠ Montessori umístili své dítě z několika vyrovnaných důvodů. Protože se zajímají o ŠVP mateřské školy, slyšeli o MŠ jen chválu a někteří také z důvodu, že je MŠ blízko bydliště nebo z osobní zkušenosti stejnou měrou. Z toho vyplývá, že většině rodičů nezáleží na kvalitě mateřské školy a upřednostňují krátkou vzdálenost od bydliště.

Můj další předpoklad byl, že děti tráví většinu volného času sledováním DVD nebo televize. Je možné, že rodiče tento fakt nepřiznají a výsledky jsou tak zkreslené, ale má domněnka se nepotvrdila, jak je zřejmé z grafu otázky č. 12, kde se ukazuje, že v klasické MŠ je to 27,5% a v Montessori ještě o 7,5% méně. Nejvíce dětí předškolního věku tráví svůj čas hrou s kamarády, sourozencem, matkou nebo sami. Toto zjištění bylo pro mě velice potěšující, protože hra je základ dětství a děti by si měly hrát místo sledování DVD nebo televize. V otázce č. 13 jsem navázala s otázkou ohledně pořadů, které děti sledují. Většina dětí z obou dotazovaných skupin sleduje pouze pohádky a pořady pro děti. Procentuálně následují pořady naučné a o přírodě v počtu 35% v alternativní a 20% v klasické MŠ. Překvapivě byla i v 10% a 15% označena i odpověď poslední, a to, že děti sledují všechny pořady. Všechny pořady jsou myšleny i pořady pro dospělé, což neprospívá dětem v tak nízkém věku. Podle mého názoru mohou agresivní filmy způsobovat u dětí agresivitu.

Další zajímavou oblastí v mém dotazníkovém šetření je oblast komunikace naznačena v otázkách č. 6, 7, 8, 9 a 14. Jaké jsou rozdíly v komunikaci rodičů s dětmi i školy s rodiči a jakým způsobem se rodiče zajímají o výsledky svých dětí. Jednoznačná odpověď v obou dotazovaných školách byla v otázce, jestli je dítě v MŠ spokojené, kde 100% rodičů odpovědělo kladně. Informace od dětí získávají rodiče v obou školách tak, že se jich zeptají nebo jim to samy řeknou. Rozdíly se objevily ve způsobu, jak se rodiče zajímají o výsledky svých dětí. Více se o výsledky zajímají rodiče z klasické MŠ, kde se v 67,5% pravidelně ptají paní učitelky zároveň sami sledují pokroky svého dítěte.

V alternativní škole většina (75%) rodičů sleduje pokroky dítěte sama. Pouze necelá polovina rodičů se ptá na výsledky paní učitelky. Z toho by mohl plynout závěr, že rodičům nezáleží do takové míry na tom, jak je dítě úspěšné, oproti rodičům z klasických mateřských kteří dokonce ve 20ti% porovnávají výsledky s jinými dětmi. Obě skupiny rodičů se také zajímají o to, co mohou u svých dětí zlepšit. Většina rodičů zvolila jako nejčastější způsob uspávání dítěte přečtení nebo vyprávění pohádky. Další odpověď po 35ti% v alternativní škole byla zpívání písničky a puštění pohádky z CD nebo DVD. Druhá nejčastější odpověď rodičů z klasické mateřské školy byla, že dítě usne samo. Tato odpověď byla zvolena ve 37,5% a další pořadí za ní s 30% byla odpověď, že dítěti před spaním zpívají. Komunikace v obou MŠ s rodiči probíhá v 92,5 – 100% osobní cestou. Polovina rodičů (40 – 59%) zároveň sleduje informační nástěnky.

Většina rodičů preferuje demokratický styl výchovy. V Montessori MŠ je to dokonce 100%. V Klasické MŠ se v 15ti% objevil také autoritativní přístup preferující tresty a zákazy. Nejbližší věta obou dotazovaných skupin byla, že je pro dítě důležitá komunikace, spolupráce a řešení problémů. Vzhledem k tomu, že tato věta představuje hlavní cíle programu Začít spolu, by se měl tento program rozšířit do více mateřských škol. Podle průzkumu je znatelné, že by MŠ s programem Začít spolu zvolila většina rodičů. U stejné otázky následovaly po velkém množství procent Montessori pedagogika a Waldorfská pedagogika.

Z průzkumu tedy vyplývá, že alternativních mateřských škol je málo a měli by přibývat, aby byly dostupnější. Nedostatek je také v informovanosti veřejnosti o mateřských školách, která by měla být vyšší.

7 POZOROVÁNÍ A ROZHOVOR

Cíl

Cílem pozorování je atmosféra ve třídě MŠ Montessori, práce a činnosti dětí a role paní učitelky ve třídě. Odlišnost běžných denních činností oproti klasické MŠ. Informace, které nemohu získat pomocí pozorování, zjistím v rozhovoru s paní učitelkou.

MŠ Montessori

Mateřská škola je na velmi příjemném a klidném místě na kraji města u lesa ve staré vile s rozlehlou zahradou. Po vstupu to školky a následně do třídy do mě vstoupila klidná atmosféra. Celá školka je stylově vybavena i vyzdobena předměty z přírodních materiálů. Barvy jsou nevýrazné a tlumené většinou v odstínech bílá, béžová a hnědá. Po vstupu do třídy jsem si nepřípadala jako v mateřské škole, protože všude bylo ticho a děti spořádaně a bez křiku chodily po třídě. Křik dětí je hlavní znamením vstupu do klasické mateřské školy během ranních činností. V Montessori MŠ do sebe nikdo nestrkal, nepral se, ani nikomu nenadával, jak si běžně všímám v klasických mateřských školách. Na obhajobu klasických mateřských škol mohu říci, že křik dětí a volná skupinová hra je mnohem přirozenější, než ticho a klid.

Děti nevnímaly mou přítomnost ve třídě a samostatně chodily po třídě a vybíraly si pomůcky, které chtějí použít. Děti si mohou hrát, s čím chtějí, kdy chtějí a jak dlouho chtějí, ale musí při tom dodržovat určitá pravidla. Například pokud si jde dítě hrát, smí si vybrat pouze jednu pomůcku nebo věc. Musí si vzít kobereček, který naučeným způsobem rozvine na zem a na něj si teprve položí vybrané pomůcky. Pokud činnost ukončí, pomůcku uklidí na místo, kam patří v původním stavu a kobereček opět daným způsobem zavine a uloží na určené místo. I přesto, že činnosti a výchova jsou volné a převážně individuální, učitelka i děti se řídí určenými pravidly. V klasických mateřských školách si děti hrají a hračky si po sobě většinou i následně po hře uklízejí. Nemají ale pravidla na uklízení hraček a často si děti pomáhají s úklidem vzájemně. Hra je přirozenější a většinou skupinová.

Velmi důležitým prostředkem k hledání vnitřního klidu a rovnováhy, který jsem měla možnost pozorovat, je elipsa. Je to meditační a relaxační cvičení, při kterém se děti naprosto zklidní a soustředí na určité předměty, které nosí v rukách, když chodí po elipse. K celému rituálu byla pouštěna i relaxační hudba. Měla jsem možnost sama si tento prvek vyzkoušet a pocit byl opravdu zvláštní. Rozhodně zklidňující účinky má a to mohu potvrdit z vlastní zkušenosti. V klasických MŠ jsem takovýto relaxační a rituální prvek prozatím neviděla.

Jako další, jsem sledovala pokusy a experimenty dětí s vodou. Děvče přišlo do třídy s nádobou plnou vody a přesně vědělo, kam smí nebo nesmí tuto nádobu postavit. Pomocí malých nádob přelévala vodu různými způsoby. Po ruce měla hadr a každou vylitou kapku okamžitě otřela. V klasické mateřské škole jsem měla možnost sledovat pokusy dětí pouze několikrát za celou mou několikaletou praxi s dětmi. A vzhledem k počtu dětí ve třídách na individuální pokusy nezbývá mnoho času.

Svačina probíhala tím způsobem, že jídlo bylo připravené na stolku (nenamazaný chléb, nerozkrájená jablka a nenalité pití) a děti chodily svačit, kdy chtěly. Samy si mazaly chleba, krájely jablka a nalévali pití. Z hygienických důvodů bylo jídlo připravené pouze určitou dobu. V klasických mateřských školách mají většinou děti vše připravené a pouze si jídlo a pití donesou na stůl. V některých školkách mají připravené svačiny přímo na stole a jinde si samy pouze nalijí pití. V samostatnosti je největší rozdíl mezi klasickými a alternativními školami.

Během dopoledních činností jsem nepozorovala žádnou klasickou řízenou činnost, pouze rituál elipsy a na ten se děti těšily a bavil je.

Také mají děti ve třídě odpočívací místnost, kam mohou chodit odpočívat, kdy chtějí. Organizovaný a povinný spánek v této alternativní MŠ není. Děti mají po obědě klidové činnosti, ale nemusí spát, což je velký rozdíl oproti klasickým mateřským školám, kde je po obědě stále povinný spánek, nebo alespoň klid na lůžku.

Paní učitelka má ve třídě funkci poradce a kamarádky více než učitelky. Děti jsou naprosto samostatné, pracují samy a rozhodují se podle svého. Pokud mají zájem a potřebují pomoci, osloví paní učitelku, která jim bez vysvětlování činnost ukáže a dítě to potom opakuje samo, dokud se mu to nepodaří.

Celkově je rozdíl v Montessori MŠ v přístupu k dětem, činnostech, pomůckách, denním režimu, atmosféře, postoji paní učitelky i v přístupu rodičů, jak plyne z dotazníkového výzkumu. Děti jsou samostatnější a mohou se více rozhodovat podle svého uvážení. Na druhou stranu v životě existují určitá pravidla, režim, hierarchie a autority, které je potřeba respektovat. Lidé se musí někdy podříditi systému nebo druhým lidem a nemohou si dělat, co chtějí a kdy chtějí. Klasická mateřská škola tak podle mého názoru lépe připraví děti do života i do základní školy.

ZÁVĚR

V závěru bakalářské práce shrnu obsah teoretické části a výsledky mého průzkumu v části praktické. V teoretické části mé bakalářské práce jsem představila jednotlivé typy mateřských škol, které můžeme najít ve vzdělávacím systému České republiky. Představila jsem staré alternativní školy, do kterých patří pedagogika Marie Montessori, Rudolfa Steinera a Helen Parkhurstové jakožto zakladatele Montessori, Waldorfské a Daltonské školy. Mezi nové alternativní programy v posledních dvaceti letech patří Zdravá MŠ a Začít spolu, s mezinárodním názvem Step by Step známém téměř po celém světě. Dále jsem se v mé práci zmínila rovněž o soukromých a klasických státních školách. Především klasické státní školy tvoří podstatnou a většinovou část našeho předškolního systému. V pořadí popularity dlouho za klasickými školami jsou soukromé mateřské školy a nejmenší počet zastupují alternativní školy, kterých je velice malý počet. Rodiče tak mají jen malou šanci do alternativní MŠ své dítě umístit. K jednotlivým druhům škol jsem uvedla příklady existujících mateřských škol pro porovnání cílů, nabídky kroužků, provozní doby nebo jiných zvláštností.

V druhé části práce jsem se věnovala v první řadě výzkumu pomocí dotazníkového šetření. Tento dotazník se skládal ze čtrnácti otázek a každou otázku doplňovalo několik uzavřených a v některých případech i jedna volná otevřená odpověď. Cílem dotazníkového šetření bylo ověření hypotéz výchovných preferencí rodičů předškolních dětí. Některé z mých hypotéz se potvrdily, jiné částečně. Jedním z výsledků je, že alternativních škol je málo a nejsou tak příliš dostupné, rodiče jsou příznivci pouze některých druhů a čtvrtina rodičů klasické MŠ je vůbec nezná. Z toho plyne, že větší povědomí o alternativách mají rodiče z MŠ Montessori. Ti kdo alternativní školy znají, se o nich dozvěděli v obou případech nejčastěji osobně od jiných lidí při komunikaci. Rodiče obou dotazovaných skupin preferují převážně demokratický přístup výchovy. S mateřskou školou více spolupracují rodiče z Montessori MŠ na druhou stranu rodiče z klasické MŠ se více zajímají o výsledky svých dětí. Komunikace mezi školou a rodiči je osobní a pomocí nástěnek a webových stránek. Potvrzující bylo také zjištění, že rodiče z klasické MŠ vybírají MŠ podle

vzdálenosti od bydliště, zatímco rodiče alternativní MŠ se zajímají při výběru i jinými způsoby. Překvapujícím, i když potěšujícím výsledkem pro mě byl, že děti tráví svůj volný čas z největší části hrou.

SEZNAM LITERATURY

Citovaná literatura

1. LUDWIG, Harald; ONKENOVÁ, Annette; ELSNER A KOL., Hans. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : Praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 131 s. ISBN 80-7194-266-9.
2. PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy v západní Evropě*. Praha : ÚIV, 1991. 74 s. ISBN 80-211-0094-X.
3. PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy*. Praha : Portál, 1996. 106 s. ISBN 80-7178-072-3.
4. STEINER, Rudolf. *Filosofie svobody*. Praha : Baltazar, 1991. 203 s. ISBN 80-900307-0-X.
5. SVOBODOVÁ, Jarmila; JŮVA, Vladimír. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1995. 74 s. ISBN 80-85931-00-1.
6. ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal : Pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha : Portál, 1997. 112 s. ISBN 80-7178-071-5.

Použitá literatura

1. BOLKOVÁ, Gabriela ; RÝDL, Karel. *Svoboda výchovy a vzdělávání v mezinárodních smlouvách a dokumentech*. Praha : Agentura STROM, 1993. 67 s. ISBN nevedeno.
2. KAUFMANNOVÁ-HUBEROVÁ, Gertrud. *Děti potřebují rituály*. Praha : Portál, 1998. 96 s. ISBN 80-7178-203-3.
3. PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha : Portál, 2004. 144 s. ISBN 80-7178-977-1.
4. RÝDL, Karel. *Inovace školských systémů*. Praha : ISV, 2003. 281 s. ISBN 80-86642-17-8.
5. RÝDL, Karel. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori*. Praha : Public History, 1999. 63 s. ISBN 80-902193-7-3.

Internetové zdroje

1. *Akimova školička* [online]. 2010 [cit. 2010-05-28]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.akimovaskolicka.vesele.info/o-nas>>.
2. *Alternativní školy* [online]. 2008 [cit. 2010-05-10]. Úvod. Dostupné z WWW: <<http://www.alternativniskoly.cz/>>.
3. BĚLKA, Jan. *Program Škola podporující zdraví* [online]. 2007 [cit. 2010-05-15]. Úvodní strana. Dostupné z WWW: <<http://www.program-spz.cz/cs>>.
4. KARGEROVÁ, Jana. Co je Step by Step ČR?. *Kritické myšlení o.s.* [online]. 23. 1. 2001, 4, [cit. 2010-05-11]. Dostupný z WWW: <http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty4_stepbystep>.
5. *Mateřská škola DÁŠENKA* [online]. 2009 [cit. 2010-05-25]. Hlavní nástěnka Dášenska. Dostupné z WWW: <<http://www.msdasenka.cz/>>.
6. *Mateřská škola Jílové* [online]. 2009 [cit. 2010-05-26]. Titulní strana. Dostupné z WWW: <<http://www.mujilove.cz/matetskaskola/index.php>>.
7. *Mateřská škola Karla Čapka v Jeseníku, příspěvková organizace, program Začít spolu | O nás | Mateřská škola Karla Čapka:* [online]. (c)2010 [cit. 2010-06-09]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.ms-capkova.jesenik.com/?cap=3696>>.
8. *Mateřská škola Malý strom* [online]. 2009 [cit. 2010-05-22]. Úvodní strana. Dostupné z WWW: <<http://www.malystrom.cz/>>.
9. *Mateřská škola Sbíhavá* [online]. 2008 [cit. 2010-05-19]. Hlavní strana. Dostupné z WWW: <<http://www.sbihava.cz/>>.
10. *Mateřská škola Sluníčko Liberec* [online]. 2009 [cit. 2010-05-29]. Úvodní strana. Dostupné z WWW: <<http://www.ms-slunicko.cz/>>.
11. *Mateřská škola Zvoneček* [online]. 2006 [cit. 2010-05-30]. Aktuálně. Dostupné z WWW: <<http://www.mszvonecek.cz/>>.
12. *Mezinárodní Montessori Mateřská škola Perlička* [online]. 2006 [cit. 2010-04-12]. Home. Dostupné z WWW: <<http://www.msperlicka.cz/>>.
13. *MŠ Jihomoravské náměstí 5* [online]. 2009 [cit. 2010-05-20]. Úvod. Dostupné z WWW: <<http://www.msjihomor5.cz/msjihomor5/>>.

14. *MŠ Montessori* [online]. 2010 [cit. 2010-04-12]. Home. Dostupné z WWW: <<http://www.msmontessori.net/pedagogika-montessori.html>>.
15. *NICM | Tato aktivita je spolufinancována evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR*: [online]. 2009 [cit. 2010-05-13]. Seznam daltonských škol v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.icm.cz/daltonske-skoly-v-cr-0>>.
16. OSTŘÍŽEK, Kristian. *Asociace waldorfských mateřských škol* [online]. 2008 [cit. 2010-06-02]. Mateřské školy. Dostupné z WWW: <http://www.awms.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=24>.
17. *Rodinné studio a česká a anglická školka LADA* [online]. 2009 [cit. 2010-05-27]. Úvodní strana. Dostupné z WWW: <<http://www.skolkalada.cz/>>.
18. *Soukromá školka | Miniškolka Lumpík | Brandýs nad Labem | Rodinná školka | Hlídní dětí | Výuka | Mateřská školka | Alena Nekolová | Markéta Šmídová*: [online]. 2010 [cit. 2010-05-25]. Vítejte Vás na našich stránkách miniškolky LUMPÍK. Dostupné z WWW: <<http://www.miniskolkalumpik.ic.cz/>>.
19. *Společnost Montessori o.s* [online]. 2009-2010 [cit. 2010-04-12]. Úvodní strana. Dostupné z WWW: <<http://www.montessoricr.cz/>>.
20. *Veselá školka - soukromá mateřská škola v Praze 5* [online]. 2008 [cit. 2010-05-30]. Hlavní stránka. Dostupné z WWW: <<http://www.veselaskolka.cz/>>.
21. *Waldorfská mateřská škola - Koněvova Praha 3* [online]. 2005-2006 [cit. 2010-05-18]. Aktuality. Dostupné z WWW: <<http://www.waldorfskaskolka.cz/>>.
22. *Zdravá mateřská škola, Březinova 113, Jihlava* [online]. 2005 - 2009 [cit. 2010-06-08]. Program zdravá MŠ. Dostupné z WWW: <<http://www.brezinova113.estranky.cz/clanky/program-zdrava-ms/program-zdrava-ms>>.

PŘÍLOHY

Příloha č.1 – DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Eliška Havránková a studuji Učitelství pro MŠ na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Píšu bakalářskou práci na téma Výchovné fenomény dnešní doby. **Účelem dotazníku je ověření hypotéz výchovných preferencí rodičů předškolních dětí.**

Dotazník je anonymní a bude sloužit pouze ke studijním účelům.

Můžete označit vždy jednu nebo více odpovědí. Vybranou odpověď zakřížkujte.

Děkuji za Vaši pomoc a čas.

1. Znáte nějakou alternativní MŠ?

- Neznám
- Montessori
- Waldorf
- Dalton
- Zdravá MŠ
- Začít spolu (Step by Step)
- Jinou.....

2. Kde jste se o alternativě dozvěděl/a?

- Z knihy
- Z časopisu
- Z televize
- Z internetu
- Jinak.....

3. Jaké výchovné metody preferujete? (pouze jedna odpověď)

- Tresty, zákazy
- Volnost, žádná pravidla
- Motivace, respektuji individualitu dítěte
-

4. Jaká věta je Vám nejbližší? (pouze jedna odpověď)

- Pomáhám dítěti, aby to dokázalo samo.
- Zdravý životní styl je to nejdůležitější.
- Harmonický rozvoj dítěte po všech stránkách.
- Svoboda dítěte, spolupráce s ostatními a zkušenost na základě samostatné činnosti.
- Důležitá je pro dítě komunikace, spolupráce a umět řešit problémy.

5. Jakým způsobem spolupracujete s Mateřskou školou?

- Jsem v radě rodičů
- Pravidelně se účastním akcí pro rodiče s dětmi.
- Pomáhám ve školce s opravami, malováním, s čím je potřeba.
- Sponzoruji MŠ materiálně nebo finančně.
- Podílel/a jsem se na tvorbě ŠVP (školního vzdělávacího programu).
- Pomáhám ve třídě paní učitelce s dětmi.
- Podílím se na organizaci akcí.
- Jinak.....

6. Jak s Vámi komunikuje MŠ nejčastěji?

- Osobně
- E-mailem
- Telefonicky
- Informace si přečtu na nástěnce nebo webových stránkách
- Jinak.....

7. Jak se zajímáte o výsledky Vašeho dítěte?

- Pravidelně se ptám paní učitelky.
- Sama/sám sleduji pokroky mého dítěte.
- Porovnávám výsledky mého dítěte s ostatními dětmi.
- Zajímám se o to, co mohu u mého dítěte zdokonalit.
- Jinak.....

8. Jak získáváte informace od Vašeho dítěte?

- Zeptám se ho.
- Samo mi je řekne.
- Moje dítě nerado mluví.
- Kreslí mi obrázky.
- Jinak.....

9. Mé dítě je v Mateřské škole spokojené, chodí tam rádo a má tam kamarády.

- Ano
- Ne
- Nevím

10. Proč jste Vaše dítě dali do této MŠ?

- Slyšela jsem o této MŠ pouze chválu.
- Líbí se mi ŠVP této MŠ.
- MŠ je blízko našeho bydliště.
- O MŠ jsem se dočetl/a na internetu.
- Zaujal mě informační leták MŠ.
- Jiná možnost.....

11. Jaký je Váš názor na alternativní MŠ?

- Alternativní MŠ neznám.
- Nelíbí se mi.
- Líbí se mi pouze některé z nich.
- Líbí se mi, ale nejsou příliš dostupné.
- Jiná možnost.....

12. Jak Vaše dítě tráví nejčastěji volný čas?

- Hraje si samo.
- Hraje si s kamarády nebo sourozencem.
- Hraje si se mnou.
- Sleduje DVD nebo televizi.
- Chodí do zájmových kroužků.
- Hlídá ho babička nebo chůva.
- Jinak.....

13. Jaké pořady Vaše dítě nejčastěji sleduje?

- Pouze pohádky a pořady pro děti.
- Pořady naučné a o přírodě.
- Všechny.

14. Jakým způsobem dítě uspáváte?

- Vyprávím nebo přečtu pohádku.
- Pustím mu pohádku z CD nebo DVD.
- Dítě usne samo.
- Zpívám mu písničky.
- Pustím mu televizi.
- Jinak.....